Biblioteka
Główna
UMK Toruń
021859/1945

Sprawozdanie

Pom. Izby Rolniczej
w Toruniu

od 14/II-30/IX-45 r.

...wóz - Rolny

850585

KSIĘGOZBIÓR
Ryszarda K. Borowego
inż. leśnika

S p r a w o z d a n i e

z działalności Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu

za czas od 14 lutego do 30 września 1945r

021 859

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W TORUNIU

Sprawozdanie
z działalności Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu
za czas od 14 lutego do 3o września 1945r.

Organizacja Izby.

Zarządzeniem Wojewody Pomorskiego z dnia 3 września 1939r. Pomorska Izba Rolnicza została ewakuowana z Torunia do Starego Brześcia pod Włocławkiem poto, by wypadki wojenne rozproszyły cały aparat biura Izby po całej Polsce. Jeszcze w pierwszych dniach października 1939 znaczna część urzędników Izby powróciła z tułaczki ewakuacyjnej do Torunia, ale już nie miała dostępu do gmachu Izby, który w swe drapieżne dłonie ujęli okupanci niemieccy.

Pierwsze dni powrotu do Torunia wszyscy pracownicy Izby zużyć musieli na załatwienie wymyślnych udręczeń przy uzyskiwaniu Ausweisów, oddawaniu radioodbiorników, koców wełnianych, a nawet węgla ze swych piwnic, aż wreszcie nadszedł dzień 17 października, w którym prawie wszyscy pracownicy Izby znaleźli się pod murami fortu Nr.7., by tu poddani torturom krzyżackiej tłuszczy znaleźć się w podziemiach fortu. Wielu coprawda uniknęło tego losu, lecz dużo pracowników miesiące całe przepędziało w jego wilgotnych murach.

Tymczasem w Toruniu szalało Gestapo, które z pomocą Wohnungsamtu i Wanderungsamtu konfiskowało dobytek i wysiedlało rodziny uwięzionych. Rzecz to ogólnie znana. Przez cały okres okupacji pracownicy Izby rozsiani rzec można po całym świecie pędzili marny żywot, zarabiając w różny sposób na życie.

Aż nagle ostatnia ofensywa zwycięskiej Armii Czerwonej uwolniła w pierwszych dniach lutego 1945r. cały prawie teren Pomorza, a pracownicy Izby szli wprost w Jej ślady, aby objąć zajmowane przed wojną posterunki.

Pierwszym na posterunku był ob.inż.Piechociński, który już w pierwszej dekadzie lutego rozpoczął urzędowanie i zabezpieczenie gmachu Izby i jej urządzeń. Przypłacił to długotrwałą chorobą (zapalenie płuc) potrafił jednak z następnie przybyłym Dyrektorem Izby inż.Jozefem Buczkiem uratować przed zdewastowaniem gmach Izby i jej wewnętrzne urządzenie. Do nich stawiła się zaraz mała rzesza pracowników, których Niemcy nie usunęli z Torunia i natychmiast przystąpiono do prac organizacyjnych.

Podstawą do tego stało się zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych Obyw.Bertolda z dnia 14 lutego 1945 Nr. Bos. 31, skierowane imiennie do ob.inż.Józefa Buczka, który wówczas pełnił już funkcję Dyrektora Izby w Rzeszowie, a powołujące go na stanowisko Komisarza Izby z równoczesnym pełnieniem funkcji Dyrektora Biura Izby.

Dyrektor Biura Izby po przybyciu na miejsce, zaznajomieniu się z warunkami miejscowymi natychmiast rozpoczął organizować aparat biurowy tak Centrali samej jak i Powiatowych Biur Rolnych w terenie, zabezpieczając równocześnie różne urządzenia mogące służyć rolnictwu tak w samym Toruniu jak rownież w terenie. Służyli mu w tym z zaparciem się siebie wszyscy stawiający się do pracy pracownicy Izby oraz nowi ludzie, z których wielu uważało zresztą krótką pracę w Izbie za odskocznię dla swych celów nie zawsze czystych i mało różniących się od znanego powszechnie szabru. Natomiast starzy pracownicy, mimo, że trudną mieli drogę powrotną, pracują nadal, jak na ciężkie, a wszystkim znane warunki śmiało rzec można dobrze pomagając Państwu w jego trudnych poczynaniach organizacyjnych, dając z siebie wszystko, a nie zabiegając, o korzyści materialne. Trzeba również stwierdzić z całą bezstronnością, że także wielu z ludzi nowych potraktowało pracę w Izbie przy organizacji warsztatów rolnych jako pracę naprawdę pionierską, której wyniki każdy nieuprzedzony zobaczyć może.

Centralne Biuro Izby, mieszczące się w Toruniu w gmachu własnym, zakupionym 3 lata przed wojną, zostało zorganizowane w ten sposób, że powołano do życia siedem zasadniczych Wydziałów a to:

1/ Wydział Ogólno-Administracyjny,
2/ " Produkcji Roślinnej,
3/ " " Zwierzęcej,
4/ " Oswiaty i Szkolnictwa Rolniczego,
5/ " Organizacji Wsi i Gospodarstw,
6/ " Ekonomiczny,

oraz Rachunkowości Rolniczej Gospodarstw Małych.

W terenie w każdym powiecie powołano do życia nieznane dotąd w Polsce Powiatowe Biura Rolne, których obsada składa się jako podstawa z kierownika, sekretarza, instruktora produkcji roślinnej, zwierzęcej, instruktora ogrodni-

ctwa, pszczelarstwa, instruktorki kobiecego gospodarstwa domowego, gdzieniegdzie zaś w zależności od potrzeb czynni są instruktorzy łąkarstwa, ochrony roślin i inni. Na terenie zaś gmin względnie rejonów obejmujących 2 - 3 gmin razem funkcjonują instruktorzy gminni względnie rejonowi - ogólni, podporządkowani kierownikom Powiatowych Biur Rolnych.

Biura Powiatowe dlatego są tak zorganizowane, że każdy Wydział Izby ma swój odpowiednik w terenie przez odnośnego instruktora specjalistę.

Ponad to Izba posiada przy Wydziale Produkcji Roślinnej czynne dwa zakłady specjalne, a to Stację Ochrony Roślin i Stację Oceny Nasion. W terenie zaś znajdują się dotychczas 3 zakłady doświadczalne, będące w stadium zagospodarowania i organizacji, a to w Dźwierznie, Kończewicach i Głodowie. Niezależnie od tego Izba wystąpiła do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych o dalsze majątki państwowe, a to 7 na zorganizowanie doświadczalnictwa roślinnego i łąkarskiego, 5 na zorganizowanie doswiadczalnictwa zootechnicznego i 3-ch obiektów na zorganizowanie ośrodków przeszkoleniowych dla techników i majstrów hodowlanych, instruktorów organizacji wsi i gospodarstw dla 4 województw,a to: pomorskiego, gdańskiego, poznańskiego i olsztyńskiego.

Tak w ogólnych zarysach przedstawia się organizacja Biura Izby, przy czym podkreślić należy, że Izba w swej działalności oprzeć się pragnie na zorganizowanym społeczeństwie rolniczym a to w pierwszym rzędzie w Związkach Samopomocy Chłopskiej i związkach celowych, jak Związku Hodowców Koni, Bydła, Owiec, Trzody Chlewnej, Pszczelarzy, Ogrodników, Producentów Roślin Przemysłowych i innych.

Wyciągając bowiem wnioski z dotychczasowych zdobyczy socjalnych, jakie długoletnia wojna dała szerokim rzeszom pracującym, w szczególności zaś chłopu reformą rolną i z tym idący zanik wielkiej własnosci Izba idąc po linii wytycznej nakreślonej przez nowy ustrój demokratyczny prace swe opiera na rolniku bezposrednio pracującym na roli, pomagając mu i instruując go w wykonywaniu jego zadań przez wyprodukowanie potrzebnych ilości środków żywności dla zabezpieczenia wyżywienia tak wojsku jakoteż ludności miast i miaste-

czek , pamiętając równocześnie o przemyśle i mogącym nastąpić eksporcie.

Fundusze Izby składają się w zasadzie z dotacji Skarbu Państwa, zasiłków Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych oraz z opłat za świadczenia i usługi oddawane przez Izbę za różne wykonywane czynności i świadczenia.

W ten sposób w zarysie przedstawia się organizacja Biura Pomorskiej Izby Rolniczej, która prowadzi prace zogniskowane w wymienionych wyżej Wydziałach Izby, a ich zakres i rozmaitość uwidacznia sprawozdanie poszczególnych Wydziałów.

1/ Wydział Ogólno-Administracyjny.

Wydział ten zasadniczo nie prowadzi żadnych prac terenowych, załatwiając sprawy administracyjno-kasowe, obsługując tym samym wszystkie Wydziały Izby. Służy on innym Wydziałom dostarczając im środków na prace, załatwia korespondencję i t.p., przy czym dzieli się na następujące referaty:

1/ referat finansowo-budżetowy
2/ " kasowy
3/ " buchalteryjny
4/ " personalny
5/ " kancelaryjny
6/ " intendentury
7/ oraz inspektorat zakładów i majątków Izby.

Do tego Wydziału należy staranie się o środki finansowe, on sporządza listy płac dla pracowników Centrali i Powiatowych Biur Rolnych, prowadzi księgowość Izby, załatwia sprawy związane z angażowaniem i zwalnianiem pracowników Izby, prowadzi akta personalne, sprawy ubezpieczeń pracowników i podatkowe, tu mieści się dział pisania na maszynach wszystkim Wydziałom, prowadzi się dziennik korespondencyjny, załatwia sprawy zarządu gmachu Izby, dostarczania opału i t.p. oraz tu mieści się główny nadzór nad zakładami i majątkami Izby, jak również ich organizacja.

2/ Wydział Produkcji Roślinnej.

Wydział Produkcji Roślinnej został zorganizowany w okresie sprawozdawczym w następującym składzie, utworzono: 1/ inspektorat doświadczalnictwa, 2/ inspektorat ogrodnictwa, 3/ inspektorat nasiennictwa, 4/ inspektorat uprawy roślin leczniczych, 5/ inspektorat uprawy roślin specjalnych, 6/ inspektorat łąkarski, 7/ Inspektorat leśnictwa. 8/ Stację kontrolną (Stacja Oceny Nasion i Stacja Ochrony Roslin). Wszystkie etaty od 1/ do 9/ zostały obsadzone za wyjątkiem inspektoratu nasiennictwa, którego nie można było dotychczas obsadzić z braku odpowiedniego kandydata. Funkcje inspektora nasiennictwa pełnił naczelnik Wydziału.

Prace Wydziału prowadzone była w pierwszym rzędzie pod znakiem akcji siewnej tak wiosennej jak i jesiennej oraz akcji żniwnej. W związku z pracami tymi Izba przydzieliła na stałe dwuch pracowników Wydziału /inż. Fidler Jan i Górecki Kazimierz/ do pomocy wojewódzkiemu pełnomocnikowi akcji siewnej, z których pierwszy był jego zastępcą, drugi zaś pełnił funkcje rejonowego pełnomocnika akcji siewnej.

Prace polowe na terenie województwa były niezmiernie ciężkie, a to z powodu braku sił roboczych, braku koni, wozów, małej ilości czynnych traktorów oraz niezawsze stojących do dyspozycji środków pędnych /ropa, benzyna, smary, węgiel/ Dlatego tez tak zasiewy wiosenne jak i prace zniwne przeciągały się ponad normalny czas tych prac. Uprawy polowe nie były należycie wykonane, rośliny nie były pielęgnowane normalnie a zwłaszcza rośliny okopowe /ziemniaki, buraki cukrowe/, brak gotówki nie pozwalał na kupno nawozów sztucznych, chociaż były one na składach do dyspozycji rolnictwa /a ponadto nie zawsze można było je przewieść ze składnicy do gospodarstwa z braku koni/. Dlatego też zbiory zbóż są w b.r. daleko niższe od przeciętnych, a spodziewane plony tak ziemniaków jak i buraków cukrowych będą również około 50% plonów normalnych.

a/ Inspektorat doświadczalny.

Z powodu zbyt późnego uruchomienia inspektoratu doświadczalnego i innych ogólnych trudności sezon wiosenny nie mógł już być wykorzystany w akcji przeprowadzenia doświadczeń polowych.

Wobec tego zajęto się akcją łąkarską. W tym czasie przeprowadzone zostały prace wstępne do zorganizowania plan-

tacji nasiennych traw. Ustalono remanent traw w Powiatowych Spółdzielniach Rolniczych, pobrano próbki traw celem przeprowadzenia analiz na czystość i kiełkowanie i zużytkowania miejscowych zapasów nasion traw do założenia plantacji nasiennych.

Poza akcją łąkarską inspektorat doswiadczalny przeprowadzał częściowo kwalifikację zbóż i ziemniaków na terenie powiatów inowrocławskiego i lipnowskiego.

W związku z przeznaczeniem majątków Kończewice i Głodowo na Zakłady Doswiadczalne przystąpiono do zorganizowania działu doświadczeń polowych w tych majątkach na razie w szczupłych ramach na jakie zezwalają obecne trudne warunki. Zaprojektowano w Kończewicach doświadczenia z odmianami pszenicy i żyta ozimego, w Głodowie z odmianami pszenicy, żyta i jęczmienia ozimego oraz doświadczenia uprawowe z pszenicą. Do doswiadczeń tych zamówiono 25 odmian pszenicy, 12 odmian żyta i 7 odmian jęczmienia ozimego.
Dokonano wyboru pól pod powyższe doświadczenia, a doświadczenia odmianowe z jęczmieniem ozimym w Głodowie założono.

b/ Inspektorat Ogrodniczy.

Działanie inspektoratu ogrodniczego zostało wznowione 23 lutego 1945 - t.j. z momentem powrotu do Torunia inspektora Izby - sprawującego te czynności od 1935 r.

W pierwszym okresie - praca inspektoratu ograniczała się a/ do zabezpieczenia i współdziałania we właściwym obsadzeniu opuszczonych i poniemieckich gospodarstw ogrodniczych,
b/ do zabezpieczenia magazynów nasion ogrodniczych,
c/ do odbudowania polskich organizacji ogrodniczych,
d/ do utworzenia w powiatach instruktoratów ogrodniczych,

Z uwagi na specyficzne warunki pracy i brak pracowników samorządu gospodarczego - inspektor ogrodnictwa zajęty był równocześnie przy ogólnych pracach organizacyjnych, zaś od dnia 3 kwietnia powołany został - przez Pełnomocnika Rządu dla spraw Akcji Siewnej, na stanowisko inspektora rejonowego Akcji Siewnej, następnie miano-

wany Zastępcą Pełnomocnika Akcji Żniwnej i Siewnej na woj. Pomorskie - które to funkcje pełni równocześnie do chwili bieżącej.

W okresie sprawozdawczym - wykonano następujące prace:

1/ zabezpieczono i wyjednano u władz zwolnienie 5 magazynów nasiennych,

2/ przeprowadzono akcję zaopatrzenia w okresie bezgotówkowym - w nasiona - gospodarstw ogrodniczych - w Toruniu oraz 4 powiatach, przyczym Izba finansowała częściowo tą akcję,

3/ uzyskano i rozprowadzono pośród gospodarstw ogrodniczych w Toruniu bezpłatnie - 1oo ton koksu dla ogrzewania szklarni. Pozwoliło to na uratowanie cennego materiału szklarniowego oraz na normalną produkcję rozsad i wczesnych warzyw.

4/ na zlecenie Pow.Urzędu Ziemskiego w Toruniu przeprowadzono badanie na terenie powiatu Toruń - przydzielonych obiektów ogrodniczych oraz badań i opiniowano - kwalifikacje kandydatów. Przeprowadzono ogółem 1o7 lustracji gospodarstw i zaopiniowano 92 wnioski.

5/ w lutym 1945 Izba spowodowała i zorganizowała 1 zebranie ogrodników w Toruniu, przy udziale ca 7o osób - które stało się zawiązkiem obecnie już pracującego przy Izbie Pomorskiego Wojewódzkiego Związku Ogrodniczego. Izba przeprowadziła w terenie przez pracujących już instruktorów oraz Powiatowe Biura Rolne - organizację Powiatowych Związków Ogrodniczych, których czynnych jest obecnie 15 z ogólną liczbą członków ponad 3oo osób. Kierownikami Powiatowych Związków Ogrodniczych są wszędzie, gdzie działają, instruktorzy ogrodniczy Izby,

6/ w okresie sprawozdawczym utworzono instruktoraty ogrodnicze w następujących powiatach: Włocławek, Rypin, Lipno, Brodnica, Chełmno, Inowrocław, Swiecie.

Izba odczuwa brak wykwalifikowanego personelu instruktorskiego. Praca instruktorów ogranicza się wobec ogólnych trudności gospodarczych do akcji propagandowej i uświadamiającej oraz zbierania materiałów statystycznych. Wszyscy instruktorzy czynni są równolegle w akcji żniwnej i siewnej.

Ogólny stan ogrodnictwa na Pomorzu przedstawia się następująco:

1/ Gospodarstwa ogrodnicze specjalne - wyszły z wojny znacznie uszkodzone, jednak szybko się odbudywywują - stan budynków szklarniowych w miastach - poza silnie zniszczonymi w Grudziądzu i Chojnicach - można określić w stosunku do przedwojennego na 70%.
Zupełnie źle przedstawia się stan szklarni, rozbudowanych silnie w czasie okupacji w majątkach uprawiających masowo warzywa. Urządzenia w tych majątkach zostały z małymi wyjątkami zniszczone.

2/ Ogrodnictwa przymajątkowe - oraz sady majątkowe uległy prawie kompletnemu zniszczeniu - naskutek braku odpowiedniej opieki.

3/ Poziom gospodarstw ogrodniczych specjalnych - uległ obniżeniu. Nastąpiło przestawienie częściowe szeroko rozwiniętej produkcji kwiaciarskiej - na warzywa. Obecnie daje się stwierdzić dążenia do odbudowy produkcji kwiaciarskiej. Stoi temu na przeszkodzie brak opału, transportu umożliwiającego większy zbyt na tereny poza pomorskie i brak pewnych gatunków nasion.

4/ Warzywnictwo: w miastach i podmiejskie rozwija się dobrze. Brak ludzi do pracy, nasion, a do produkcji szklarniowych warzyw - węgla.

5/ Sadownictwo. Sady majątkowe w znacznym stopniu /ponad 75%/ zniszczone przez działania wojenne i mrozy. Sady osadnicze, których przed wojną założono przez Izbę Rolniczą ponad 3000 - w dużym procencie wycięte - przez niemców - przy akcji niszczenia parcelacji polskiej sprzed 1939 roku.- Wobec konieczności odbudowy tych sadów będzie niezbędne na ten cel większe - większe kredyty i zorganizowanie tej akcji w ramach planowego zagospodarowania nowych osad.

6/ Szkółkarstwo. Okupant silnie ograniczył rozwój szkółkarstwa. Na całym Pomorzu znajduje się tylko 10 poważniejszych szkółek , które poważnie ucierpiały wskutek kompletnego braku robotnika wykwalifikowanego.
Szczepień wiosennych wogóle nigdzie nie wykonano.
Materiału szkółkowego do sprzedaży na jesień będzie ca 15000 sztuk, co umożliwi założenie względnie uzupełnienie około 1000 ha nowych sadów.

Stan i rozwój ogrodnictwa Pomorskiego - ogólnie uzależniony jest a/ od uregulowania przez Państwo - prawnego stosunku posiadania obecnych użytkowników b/ znaczniejszej pomocy finansowej i materiałowej dla odbudowy gospodarstw, c/ wyrównanie różnic pomiędzy cenami artykułów przemysłowych i ogrodniczych, d/ zwiększenie bezpieczeństwa pracy i posiadania.

c/ Inspektorat nasiennictwa.

Etat dotychczas nieobsadzony z braku odpowiednio kwalifikowanego kandydata. W akcji przeprowadzania kwalifikacji pomocni byli kierownicy Powiatowych Biur Rolniczych, powiatowi instruktorzy produkcji roślinnej, personel Stacji Ochrony Roślin i inspektor doswiadczalnictwa.

Zakwalifikowano ogółem 13.190 ha 69 arów ziemiopłodów - oprócz ziemniaków i warzyw, a mianowicie: żyta ozimego, 5.569,82, pszenicy ozimej 749, jęczmienia ozimego 2o4, rzepaku ozimego 88,5, wyki ozimej 355, rzepiku ozimego 12, pszenicy jarej 296,5, jęczmienia jarego 3.2o9,25, żyta jarego 8,25, owsa 1.o63,58, rzepiku jarego 1o,5, peluszki 27,5, grochu 775,4, seradeli 9, wyki jarej 31,75, lnu 113,14, lucerny 62,65, tymotki 2, kostrzewy łąkowej 3o, rajgrasu angielskiego 8, nostrzyku 4o, koniczyny czerwonej 155,75, koniczyny białej 31, koniczyny żółtej 6, łubinu słodkiego 113,5, buraków pastewnych 35,75, półcukrowych 9, cukrowych 168,8o, marchwi pastewnej 4,55, cykorii o,5 ha.

Obecnie w dalszym ciągu odbywa się kwalifikacja ziemniaków koniczyn i warzyw.

Wyżej wymienione suche cyfry niebardzo przemawiają do przekonania człowiekowi, który nie zna, co to jest tego rodzaju praca i na czym ona polega.

Stwierdzić przeto dla informacji należy, że jest to praca b.poważna, od kontynuowania której w zupełności zależy przyszła nasza produkcja. Izba podkreśla, że każdy z wyżej wymienionych hektarów dokładnie obejrzano, stwierdzając czystość odmianową i rodzaj zanieczyszczeń tak chwastami, jak również odmianami obcymi. Wiele przejechano tysięcy km, aby dotrzeć do plantatorów, dużo trzeba było przekonywać, aby posiadacze tych kultur zboże swe zakwalifikowali i puścili go w obrót handlowy jako wysokogatunkowe zboże siewne.

d/ Inspektorat zielarski

W dziale dzielarskim Pomorska Izba Rolnicza zapoczątkowała prace w połowie kwietnia. Początkowo zaangażowano instruktora. Nawiązano kontakt ze zbieraczami i plantatorami za pośrednictwem rozesłanych do powiatowych Biur Rolnych, Inspektoratów szkolnych i szkół instrukcji upraw, zbioru, suszenia oraz terminarza zbioru roślin leczniczych dziko rosnących i uprawnych.

Od dnia 22 lipca objęła inspektorat fachowa inspektorka w miejsce dotychczasowego instruktora.

Zaprojektowano utworzenie dwóch ośrodków zielarskich, a mianowicie w Zakładzie Doświadczalnym P.I.R. w Kończewicach 10 ha oraz w Kowalewie przy szkole rolniczej żeńskiej P.I.R. 7 ha.

Na terenie Pomorza jest zgłoszonych 5 plantacji roślin leczniczych oraz drobne ogródki przy szkołach powszechnych o ogólnym obszarze 35 ha, w czym ca 2o ha koźlka lekarskiego, 3 ha mięty, 5 ha rumianku, 2 ha prawoślazu, 1 ha dziewanny oraz 4 ha różnych drobnych. Pomorska Izba Rolnicza zaopatruje plantatorów w nasiona i sadzonki. Rozesłano 7oo ankiet z Polskiego Związku Zielarskiego, dotyczących stanu rozmieszczenia roślin dziko rosnących.

Dalsza praca idzie w kierunku zagospodarowania własnych plantacji, udzielania porad fachowych i opieki plantacjom prywatnym, zwiększenia obszaru zasiewu oraz powiększenia ilości i jakości zbieranych roślin dziko rosnących.

e/ Inspektorat upraw roslin specjalnych.

Czynny od 15.5.b.r. Buraki cukrowe będą sprzątnięte z ca 25.ooo ha. Rokują plon niżej średni. Zrzeszenie cukrowni Okr.Pomorskiego liczy (optymistycznie) na 5.4 milionow q. Zakontraktowanych przez firmy nasienne wysadków ca 4oo ha rokujących ca 1o q ziarna z hektara, wysiewek zakontraktowanych: superelit 2 ha, elit 263 ha, do tego dojdzie 1oo ha wydzielanych obecnie ze zwykłych plantacji na pozostawienie na

przyszłoroczne wysadki w myśl zarządzenia Ministerstwa. Na rok 1946 zaplanowano pod buraki cukr. 54.755 ha. P.I.R. wystąpiła do ob.Wojewody z wnioskiem wprowadzenia przymusu uprawy buraka cukrowego i dla zapewnienia odpowiedniej jesiennej uprawy oraz wywiezienia wczas obornika pod przewidziane plantacje.

Analogiczny wniosek został złożony odnośnie cykorii,której plantacje ograniczają się w tym roku do 132 ha, co nie pokryje zapotrzebowania miejscowych fabryk. Nasiennej cykorii zakwalifikowano tylko o,5 ha. Niedobór nasienia na rok przyszły obiecała pokryć Firma Mozakowski w Toruniu.

Rzepak i rzepik w większości przepadł (słodyszek i przepędy bydła). Z zasianych 13.315 ha doczekało sprzętu ca 5.904 ha. Siew ozimego rzepaku wobec późnych sprzętów i braku stanowiska wykonany tylko w kilku procentach w stosunku do zaplanowanego. Przewidziany areał pod ozimy rzepak musi być wiosną obsiany jarym wzgl. innymi roślinami oleistymi,aby utrzymać wymagany przez Ministerstwo obszar dla oleistych.

Len został sprzątnięty z ca 1.6oo ha. Przeważnie zapóźno siany i zachwaszczony rokuje plon niżej średni. Zapasy ziarna w terenie zabezpieczone, wynoszą one lnu oleistego - ca 63o q. włóknistego 66o q.i odmian pośrednich ca 148 q. Na 1946r. zaplanowano pod len 8.469 ha.

Konopie - 28o ha, zbyt późno siane, urodzaj niżej średni.

Tytoń tylko w 5 powiatach: Grudziądz, Chełmno, Swiecie, Toruń i Wąbrzeźno zakontraktowany na 833 ha, faktycznie ogranicza się do ca 52o ha, plantacje drobne, w ilości ponad 5.ooo. Zrzeszenie plantatorów w stadium organizacji. Na r.1946 zaplanowano tytoń 729 ha.

Wiklina dla celów melioracyjnych nad Wisłą uprawiana przez Panstw.Urząd Wodny na ca 925 ha częściowo dostarcza materiału na obręcze. Wiklina koszykarska na ca 138 ha uprawiana prywatnie- częściowo małej wartości, zachwaszczona, wypasiona, bądź w swoim czasie nie wycięta. Wszystkie plantacje zostały zabezpieczone od wykarczowania, ale nie wszystkie opłacą koszt doprowadzenia ich do porządku. W tym roku wikliny na eksport nie będzie, a jedynie na rynek wewnętrzny. W pow. Szubinskim w kilku gospodarstwach posiadających odpowiednie warunki glebowe oraz możliwości techniczne przeprowadzenie głębokiej uprawy, zaprojektowano

nowe plantacje wiklinowe odm. amerykanki z uwzględnieniem kultur mateczników ych.

Zrzeszenie producentów i przetwórców wikliny jest w stadium organizacji w porozumieniu z Poznanską Izbą Rolniczą.

f/ Inspektorat łąkarski.

Inspektorat Łąkarski do dnia 1.VIII.b.r. prowadził inspektor doświadczalnictwa.Z dniem 1.VIII. został obsadzony przez siłę fachową, personel instruktorski składa się narazie tylko z jednego instruktora łąkarstwa, zaangażowanego z dn. 1 kwietnia na teren trzech powiatów: bydgoskiego, wyrzyskiego i szubinskiego. W pozostałych powiatach prace łąkarskie zostały zlecone instruktorom produkcji roślinnej.

Najważniejsze prace łąkarskie szły w następujących kierunkach: 1/ zapoznania się ze stanem użytków zielonych stałych i przemiennych, 2/ współpraca z czynnikami urzędowymi i gospodarczymi, 3/ poradnictwo w zakresie zagospodarowania łąk, kupna nasion i nawozów,4/organizacja produkcji nasion.

Brakwszelkich danych statystycznych z powodu zniszczenia akt. Pom. Izby Rolniczej ogromnie utrudnia rozpoczęcie pracy, wobec powyższego sporządzono dokładną statystykę użytków zielonych w poszczególnych powiatach województwa oraz usiłowano zebrać dane liczbowe terenów zagospodarowanych w okresie przedwojennym.

Wspólnie z Urzędem Wodno-Melioracyjnym rozpoczęto opracowanie mapy wraz ze statystyką użytków zielonych z rozbiciem na zmeliorowane oraz niezmeliorowane, niepotrzebujące i potrzebujące melioracji, oraz przygotowuje się dwie ekspertyzy przedmelioracyjne pod względem przyrodniczo.gospodarczym terenów, które mają być zmeliorowane w najbliższej przyszłości /pow. Szubin/.

W oparciu o personel Pow.Biur Rolnych propaguje Izba zagospodarowanie łąk i pastwisk, udziela porad i pomocy. W sumie założono wiosną b.r. na terenach przygotowanych do siewu jeszcze jesienią ub.roku 78 ha nowych łąk oraz podsiano i wynawożono około 100 ha starych łąk. Do obsiewu zużyto mieszanki traw pozostałe w Spółdzielniach, jako remanenty z lat ubiegłych. Na skutek braku sił pociągowych mimo instrukcyj i zaleceń personelu łąkarskie-

go duży procent łąk torfowych nadnoteckich wiosną b.r. nie był wałowany, ograniczono się tylko do najniezbędniejszego oczyszczenia rowów. Zaniedbanie pielęgnacji łąk w ostatnich latach, co uwidacznia się w bardzo słabym poroście traw, wymaga intenzywnego tempa zagospodarowania przy pomocy kredytów łąkarskich na zakup nasion traw i nawozów sztucznych. Obecnie przyjmuje się wnioski na udzielenie kredytu wiosną 1946r.

W dziale produkcji nasion traw sporządzono dokładne zestawienie kultur nasiennych trawowych i koniczynowych z lat 1944/45 oraz zakwalifikowano 48 ha plantacji nasion traw i 116 ha plantacji nasiennych koniczyn i lucerny. Następnie przygotowano zestawienie zapasów nasion traw i koniczyn znajdujących się w Spółdzielniach oraz zapotrzebowano próbki nasion celem zbadania wartości użytkowych. Stacja Oceny Nasion Pom. Izby Rolniczej przeprowadziła badania 3o prób nasion traw, na podstawie których został wybrany oryginalny materiał siewny o odpowiedniej wartości użytkowej na cele reprodukcji.
Z zaprojektowanych do założenia w roku gospodarczym 1945/46 36o ha plantacji traw założono w sezonie jesiennym 1945r. 14o ha, założenie pozostałych plantacji ze względu na spóźnioną porę przełożono na wiosnę 1946r. W porozumieniu z Wojew. Urzędem Ziemskim uwzględniono zakładanie plantacji przede wszystkim w ośrodkach państwowych.

X g/ Inspektorat leśnictwa.

Przy wznawianiu działalności, współdziałano pośrednio przy opracowaniu zbiorowej broszury propagandowej, wydanej przez Pom.Oddział Związku Zawod.Pracowników Leśnych i Przemysłu Drzewnego.

Z braku przedwojennego materiału z działu inwentaryzacji i opracowanych projektów, jak i wykonanych planów zalesień, za pośrednictwem Powiatowych Biur Rolnych wszczęto ponowną rejestrację nieużytków, kwalifikujących się do zalesienia według wymogów ustawy o zalesianiu niektórych nieużytków z roku 1936. Przypuszczalna powierzchnia tych nieużytków obejmowac będzie około 15.ooo ha.

Do wymienionej akcji statystycznej wyjednano współpracę personelu administracji Lasów Panstwowych, trzech właściwych Dyrekcji, jak również zaproszono do ponownego współ-

działania w tej sprawie Pom.Oddział Związku Zawod. Prac. Leśnych, poprzez leśników członków lokalnych kół tegoż związku.

Celem zapewnienia minimalnych środków w miejscowych samorządach powiatowych na popieranie akcji zalesiania nieuzytków w roku budżetowym 1945/46, opracowano z uzasadnieniem dla każdego powiatu ramowe projekty, które rozesłano w teren. Ogolny plan przewiduje wiosną 1946, nowe zalesienia na powierzchni 214 ha i założenie własnych /powiatowych/ szkółek o obszarze 59o arów, wszystko razem kosztem ca 566.ooo zł.

Starania Izby w kierunku zabezpieczenia w samorządach środków na zalesianie nieuzytków - za posrednictwem "Komitetów Samopomocy Leśnej" - zdążać będą do zarezerwowania conajmniej minimalnych podstaw finansowych na założenie i utrzymanie szkółek. Przygotowania organizacyjne dla wymienionych "komitetów" w toku.

Wzorem prac Izby w okresie przedwojennym, w porozumieniu się z Torunską Dyrekcją Lasów Państwowych wszęto inwentaryzację lasów samorządowych i lasów włościańskich, poniżej 25 ha. Ponieważ lasy tej kategorii przez szereg lat były stale przedmiotem oddzielnego referatu przy tut. Inspektoracie leśnictwa, przeto Izba przystąpiła do organizowania fachowego poradnictwa i opieki ze szczególnym uwzględnieniem tychże lasów włościańskich. Można w przybliżeniu wnosić, że ogólna powierzchnia lasów wymienionych kategorii, obejmować będzie w terenie województwa pomorskiego: a/ około 5o.ooo ha lasów włościańskich, b/ około 8.ooo ha lasów samorządowych /miejskich, gminnych, gromadzkich i innych/.

Ponieważ wszelkie prace około zalesiania nieuzytków zazębiają się ściśle z fachową opieką i poradnictwem lasach włościańskich, w porozumieniu się Izby drogą odbytej 11.VIII.1945 konferencji z leśnikami - przedstawicielami Dyrekcji L.P. i Związku Zawodowego, uzgodniono nadać współdziałaniu Izby z władzą i organami leśnymi - oraz z zrzeszonymi w Związku leśnikami, charakter powszechny i trwały, na platformie wspomnianych komitetów samopomocy leśnej.

Za pośrednictwem wszystkich Powiatowych Biur Rolnych podano ogólne wskazówki, dotyczące szacowania szkód wojennych w lasach włościańskich.

W okresie sprawozdawczym przekazano Izbie ze strony trzech Zarządów Miejskich (Solec Kujawski, Grudziądz, Chojnice) zamówienia na wykonanie prac techniczno-leśnych, dotyczących oszacowania szkód wojennych i opracowania programów gospodarczych, na ogólnej powierzchni lasów 179o.ha.

Ostatnio Izba nawiązała kontakt ze Spółdzielnią "Las", tak z centralą w Łodzi, jak i z pomorskim oddziałem w Toruniu, celém propagowania spółdzielczości w zakresie głównie właściwego wykorzystania użytków ubocznych przez właściciele - li lasów włościańskich.

b/ Stacja kontrolna.

Stacja kontrolna P.I.R. ma obejmować 3 zakłady badawcze: a/ Stację Oceny Nasion, b/ Stację Ochrony Roślin c/ Laboratorium Chemii Rolnej. W chwili obecnej są czynne 2 zakłady i tak Stacja Oceny Nasion oraz Stacja Ochrony Roślin. Laboratorium Chemii Rolnej podczas 6-letniej okupacji niemieckiej zostało całkowicie zdewastowane i wywiezione. Jako ważniejsze i mniej skomplikowane pod względem wyposażenia w aparaturę uruchomiono 2 wyżej wymienione zakłdy.

Działalność Stacji Oceny Nasion w pierwszych okresach była bardzo słaba. Po zmontowaniu najważniejszych urządzeń przystąpiono do wykonywania badań nasion. W okresie sprawozdawczym wpłynęło 243 prób. W tym 97 prób traw i mieszanek, 2 próby nasion ogrodniczych. 15 różnych reszta zbóż ozimych oraz rzepaki. Badania przeprowadzono na czystość, energię i siłę kiełkowania oraz wartość użytkową. 2 próby zbadano na zawartość wilgoci. Największe nasilenie badań jest w chwili obecnej w związku z kwalifikacją zbóż ozimych, których ocenę laboratoryjną przeprowadza Stacja Oceny Nasion.

Działalność Stacji Ochrony Roślin była prowadzona w 3-ch kierunkach; propagandowym przez ogłaszanie komunikatów w prasie, oraz referatów przez udzielanie porad w wypadku stwierdzenia chorób lub szkodników zwierzęcych oraz przez pracę w terenie, przeprowadzając rejestrację występowania chorób oraz szkodników roślinnych. Brak fachowego pisma utrudniał popularyzowanie spostrzeżeń oraz wskazówek w wal-

ce z chorobami i szkodnikami roślin uprawnych. W okresie sprawozdawczym ogłoszono 4 artykuły w prasie codziennej. Porad pisemnych oraz ustnych Stacja Ochrony Roślin udzieliła 45. Personel zakładów kontrolnych był zajęty przy kwalifikowaniu ziemiopłodów w powiatach włocławskim, szubinskim oraz wąbrzeskim. Przy okazji kwalifikowania ziemniaków /I i II inspekcja/ zlustrowano 68 miejscowosci na obecność raka ziemniaczanego nie stwierdziwszy jego występowania.

Stacja Ochrony Roslin zorganizowała gminne osrodki zaprawiania ziarna siewnego na teren całego Województwa. Dla akcji zaprawiania ziarna rozprowadzono w terenie 100 kg ziarnika bezpłatnie z przyznanej na ten cel subwencji Min.Roln. i R.R. Pow. Biura Rolne rozdzieliły ten ziarnik dla repatriantów. Obecnie przystąpiono w myśl polecenia Min.Roln. i R.R. do akcji zwalczania raka ziemniaczanego. Na zjeździe kierowników Pow.Biur Rolnych wygotowano referat w związku z akcją zwalczania raka ziemniaczanego, podając wytyczne oraz szczegołowe instrukcje do prowadzenia rejestracji raka ziemniaczanego. Szczegołową lustrację przeprowadzono w 50% w powiatach Chojnice, Wyrzysk oraz Lipno. Natomiast w powiecie Tucholskim i Swieckim zlustrowano tylko te gminy, w których przed 1939r. występował rak ziemniaczany.

3. WYDZIAL PRODUKCJI ZWIERZECEJ.

Wlasciwa czynnosc w dziedzinie produkcji zwierzcej Pomorskiej Izby Rolniczej zaczela rozwijac sie od polowy marca, czyli w chwili ponownego zmontowania jej wydzialu hodowlanego wzgl. powrotu dlugoletniego, przedwojennego naczelnika wydzialu. Do zycia powolane zostaly stopniowo inspektoraty:

a) hodowli koni,
b) " bydla,
c) kontroli mlecznosci,
d) hodowli trzody chlewnej,.
e) hodowli owiec,
f) hodowli drobnego inwentarza (koz, krolikow, zwierzat futerkowych),
g) rybactwa,
h) pszczelarstwa,
i) jedwabnictwa.

Nieuruchomiono jeszcze inspektoratu mleczarstwa. Przy Powiatowych Biurach Rolnych funguje instruktorzy hodowlani, ktorzy dzialaja na podstawie dyrektyw Izby i wylaniajacych sie kazdorazowo potrzeb chwili.

Dzialalnosc tak inspektorow jak instruktorow komplikuja: brak lokomocji i trudnosci swobody ruchu a przede wszystkim "sila wyzsza", paralizujaca wlasciwa akcje hodowlana. Powiatowe Biura Rolne przy pomocy swych instruktorow hodowlanych zarejestrowaly na zasadzie art.9 Dz.U.R.P. nr 3 z dnia 31.8.44 oraz art.11 Dz.U.R.P. nr 3 z 19.I.45, znajdujacy sie w terenie material hodowlany, wystawiajac dlan swiadectwa rejestracji w celu zabezpieczenia go przed ubojem wzgl. rekwizycja. Czynnosc ta ujawnia Izbie jednoczesnie material, bedacy podstawa do odbudowy hodowli wzgl. nadajacy sie do planowanej akcji licencyjnej, odbyc sie majacej w czasie pozniwnym. Swiadectwa rejestracyjnych wydano do 3o.9.1945 r.:

a) konie	26o	sztuk	(z tego na	ogiery	158	sztuk)
b) bydlo	2933	"	(" "	stadniki	196	")
c) swinie	241	"	(" "	knury	138	")
d) owce	393	"	(" "	tryki	191	").

Akcja ta znajduje sie w pelnym toku, Ubolewac nalezy, ze swiadectwa te w duzej mierze nie sa respektowane przez organa wykonawcze Urzedow Aprowizacyjnych i sowieckich wladz wojskowych.

[illegible]
[illegible]

Izba wystapila se kilkakrotnie do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Ministerstwa Aprowizacji z interwencja nietylko co do ochrony rejestrowanego materialu hodowlanego ale i ochrony krow oprzegowych.

Zebrana przez Pow.Biura Rolne statystyka ujawnila w 18 powiatach (brak pow. czluchowskiego) nastepujace ilosci inwentarzy p. 1.IV.1945 r.:

a) koni	59o55
b) bydla	248347
c) trzody chlewnej	137278
d) owiec	71223
e) k o z	167o4.

Porownawcze uwagi do tej statystyki oraz stan w poszczegolnych powiatach podajemy w wlasciwych dzialach. Statystykę powyzsza uwazac nalezy jako problematyczna z uwagi na nieustajaca intensywna akcje rekwizycyjna tak ze strony wladz zaxiwckich wojskowych polskich i sowieckich, jak i wladz aprowizacyjnych. Liczyc sie nalezy z powaznym spadkiem zwierzat gospodarskich.

Izba wystapila w marcu br. z odpowiednim projektem do Wojew. Urzedu Ziemskiego odnosnie wylaczenia szeregu objektow na cele doswiadczalnictwa zootechnicznego i na osrodki hodowlane; sprawa ta dotychczas nie zostala definitywnie zalatwiona.

W zakresie rewindykacji materialu hodowlanego z Niemiec i wyszkolenia fachowcow hodowlanych, opracowane zostaly wyczerpujace memorialy przez naczelnika wydzialu wzglednie inspektora hodowli owiec - na zjazd fachowcow hodowlanych, zwolany przez Polskie Towarzystwo Zootechniczne w Krakowie. Wysuniete w tych memorialach (referatach) wnioski - wyniesione zostaly przez to zgromadzenie do znaczenia uchwal, ktore przedstawione zostaly Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych. Naskutek polecenia Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych Pomorska Izba Rolnicza wziela udzial w przejmowaniu inwentarza zywego od wladz sowieckich.

Przyjmowanie inwentarza zywego odbywalo sie w czasie od 16.5. do 31.5.1945 r. Material przejety pochodzil z dyspozycji I. frontu bialoruskiego (z pow.Chodziez, Znin,

Szubin, Inowroclaw, Nieszawa) i II. frontu bialoruskiego (z pow. wzglednie wojewodztw: Rügenwalde, Walcz, Lembork, Slupsk, Szczecinek, Bydgoszcz, Swiecie). Szczegolowe liczby odnosnie gatunkow i rodzaju zwierzat z poszczegolnych rejonow, przedstawiaja nastepujace zestawienia wzglednie sprawozdania poszczegolnych grup:

<u>Konie:</u>			
	Konie	1o6	
	zrebieta	185	razem 291 sztuk
<u>Bydlo:</u>			
	buhaje	453	
	krowy	24.472	
	jalowice	13.834	
	woly	917	
	cieleta	5.133	razem 44.8o9 sztuk.
<u>Trzoda chlewna:</u>			
	knury	22	
	maciory	8.818	
	prosieta	1.921	razem 1o.761 sztuk
<u>O w c e:</u>			
	owce	15.o35	
	jagnieta	434	
	kozy	37	razem 15.5o6 sztuk.

Ogolem inwentarza zywego <u>71.367 sztuk.</u>

Ogolnie przyjmowano, jesli chodzi o rasy, bydlo nizinne czarno biala w typie wschodnio-fryzyjskim, trzode chlewna zwisloucha i ostroucha, owce szlachetne (merinosy).

W akcji przejmowania inwentarza zywego bralo udzial 8 grup komisji z 9 pracownikami P.I.R. nie wliczajac w te liczbe personelu Pow. Biur Rolnych.

Celem zreaktywowania pomorskich zrzeszen hodowlanych, zawieszonych w swych czynnosciach w czasie okupacji, Komisarz Izby na podstawie prawa o stowarzyszeniach z dnia 27.X.32 powolal czasowych kimisarzy (kuratorow), ktorzy dzialac beda az do wyboru wlasciwych zarzadow przez walne zebrania nowych czlonkow tych organizacyj. Czlonkami moga byc wlasciciele licencjonowanego materialu zarodowego. Wniosek o zatwierdzenie powyzszych nominacji zostal Urzedowi Wojew. Pomorskiemu w Bydgoszczy przedlozony pismem z dnia 6.8.1945. (Zatwierdzenie w miedzyczasie nastapilo).

KSIĘGOZBIÓR
Ryszarda K. Borowego
inż. leśnika

Na komisarycznych zarzadcow zostali powolani:

a) Pom. Zwiazek Hodowcow Konia Szlach. Polkrwi) Naczelnik Wydz.
b) Pom.~~Zxkazak~~ Tow.Hod.Bydla czarno-bial.niz.) Prod.Zwierzecej
c) Pom. Zwiazek Kolek Kontroli Obor) ob.Maksymilian
d) Pom.Zwiazek Hodowcow Trzody Chlewnej) Szczepski.
e) Pom.Zwiazek Hodowcow Owiec - inz.Stan. Jełowicki,
f) Pom.Zwiazek Pszczelarski - ob. Nabialczyk.

Praca w poszczegolnych dzialach ksztaltowala sie w okresie sprawozdawczym, jak nastepuje:

A. H o d o w l a k o n i:

Praca w dziale hodowli koni miala charakter orientacyjny i przygotowawczy, gdyz wlasciwa akcja hodowlana ze wzgledow od Izby niezaleznych nie mogla byc w terenie prowadzona.

W pierwszym rzedzie zebrano przez Pow. Biura Rolne statystyke poglowia konskiego, ktora przedstawia sie jak nastepuje:

	Ogolem	Klacze	Ogiery	Zrebieta	Walachy
Brodnica	2771	1131	16	64o	984
Bydgoszcz	1892	-	-	-	-
Chelmno	226o	725	18	411	11o6
Chojnice	37o8	16o7	33	558	151o
Czluchow	-	-	-	-	-
Grudziadz	1282	414	2o	247	6o1
Inowroclaw	3965	1184	15	1752	1o14
L i p n o	5419	2315	144	1o99	1861
Lubawa	4493	1835	53	1149	1456
Nieszawa	6246	1957	275	179o	2224
Rypin	5174	2159	287	12o1	1527
Sepolno	2o98	727	17	488	866
Swiecie	4657	1842	1o9	936	177o
Szubin	3465	1123	77	1442	823
Torun	1199	422	11	343	423
Tuchola	2795	1227	81	6o6	881
Wabrzezno	1793	796	8	4o8	581
Wloclawek	48o8	141o	128	18o1	1469
Wyrzysk	-	-	-	-	-
Zlotow	326	9o	2	84	15o
Razem	58341	2o964	1294	14955	19246

Koni ogolem w roku 1932 - 2o7.9o6, obecnie 58.341.

Ilosc 58341 koni naliczonych w tej chwili wobec 2o79o6 koni z roku 1932 jest dla wszelkich wymogow zycia gospodarczego niewystarczajaca i wrecz katastrofalna. Nadto nalezy nadmienic, ze stan poglowia konskiego z dnia na dzien sie zmniejsza, gdyz znajdujacy sie material na terenie Pomorza jest bardzo mierny, pod wzgledem zdrowotnym zniszczony i stary. ~~Pozatem w dalszym ciagu konie ulegaja rekwizycji przez wladze wojskowe.~~ B

W terenie stwierdzono katastrofalny brak wartosciowych ogierow i klaczy. Po dokonanej przez inspektorat hodowli koni inspekcji Panstwowych Stad Ogierow stwierdzic trzeba, ze Stado Ogierow Starogardzie jest zupelnie pozbawione reproduktorow i jesli ich nie otrzyma z rewindykacji, nie bedzie moglo w najblizszym sezonie kopulacyjnym sluzyc hodowli.

Stado Ogierow w Lacku, ktore rowniez obslugiwalo teren tut. wojewodztwa, zdolalo do konca czerwca zebrac zaledwie 25% swego przedwojennego stanu posiadania. Nie lepiej wyposazony jest, jak to stwierdzono na miejscu, Panstwowe Stado Ogierow w Gnieznie, wchodzace rowniez w zakres ewentualnej obslugi tut. terenu hodowlanego.

Poszukiwania za ogierami panstwowymi w terenie odnosnie Stada Starogard nie dalo zadnego wyniku. Wysoki odsetek ogierow zostal przez okupanta uprowadzony, a reszta traktowana jako mienie poniemieckie wywieziona zostala do Rosji. Prywatne ogiery wystepuja tylko sporadycznie.

Typowe klacze zarodowe ulegly rowniez zagladzie, a ich faktyczna liczba zostanie ostatecznie stwierdzona podczas jesiennych spedow.

Inspektor stojacy Izbie do dyspozycji bral z polecenia Wojew. Urzedu Ziemskiego udzial w przyjmowaniu koni i innych zwierzat domowych od Dowodztwa Armii Czerwonej, delegowany do roznych formacji sowieckich i wiekszych skupisk koni w Armii Radzieckiej. Niestety starania te nie daly rezultatu.

Inspektor hodowli koni zlustrowal nadto szereg obiektow wylaczonych z parcelacji pod wzgledem przydatnosci ich na stadniny i zrebieciarnie.

Izba przedlozyla Ministerstwu memorial w sprawie organizacji zrebieciarni (patrz pismo do W.U.Z. z dnia 1o.7.45 r. l.dz. 557/45 III) oraz opracowala projekty regulaminu zrebieciarni i umow dotyczacych przyjecia na wychow zrebiat.

Komisaryczny zarzadca Zwiazku Hodowcow Konia Szlach.Polkrwi zglosil do Inspektoratu Szkod Wojennych straty wojenne w wysokosci 9,4o7,372,-- zl. przedwojennych.

Inspektorat Hodowli Koni opracowal poza tym projekt nowego statutu Zwiazku oraz statut dla Pow.Kol Hodowcow Koni, na ktorych sie Zwiazek zasadniczo bedzie opierac.

Zaznacza sie, ze jeden z inspektorow hodowli koni - zajety jest od polowy kwietnia w akcji siewnej i nie mogl byc we wlasciwym celu wyzyskany.

B. H o d o w l a   b y d l a.

Okres sprawozdawczy byl szczegolnie ciezki w dziale hodowli bydla. Trudnosci komunikacyjne, zupelny brak srodkow lokomocji, ciagle zmiany w personelu fachowym, powolywanym ponadto do innych czynnosci, wreszcie akcja siewna, wysunieta na czolo wszystkich zagadnien, byly przeszkoda w realuzowaniu zamierzen z zakresu hodowli, totez z przyczyn od Izby niezaleznych, wlasciwa akcja hodowlana mogla byc jedynie z wielkimi trudnosciami prowadzona.

Pierwsza czynnoscia Izby bylo uzyskanie danych co do poglowia bydla rogatego, ktorego liczba - opierajac sie na sprawozdaniach z terenu - zmniejsza sie wybitnie i stale na skutek rekwizycji, przepedow i kontyngentow. Losu tego nie unikaja nawet sztuki z pochodzeniem.

Charakteryzujac hodowle bydla na Pomorzu, zajmujacej tak pod wzgledem wyrownania jak i jakosci pierwsze miejsce przed wojna w Polsce, to nalezy obecny stan uwazac prawie za katastrofalny. Straty poniesione sa nie do wyrownania w przeciagu dluzszego czasu. Z wspanialych bowiem obor zarodowych bydla nizinnego, czarno-bialego, typu wschodnio-fryzyjskiego nie zostala ani jedna: w rownej mierze dotyczy to i obor zarodowych wloscianskich, z ktorych kilku sztuki dopiero niedawno zostaly zabrane. Tu i owdzie znalezc mozna dobry jeszcze material w posiadaniu dawniejszej sluzby folwarcznej, ktory winien sie stac podstawa w odrodzeniu hodowli pomorskiej; niestety nabywcy tych sztuk nie przychowuja cielat, wskutek czego ciaglosc hodowli jest zagrozona. Poza tym material ten pozbawiony w przewazajacej czesci kolczykow usznych, wskutek czego pochodzenie materialu nie moze byc stwierdzone. Na terenie Pomorza znajduje sie wiele sztuk typu wschodnio-pruskiego, wprowadzonego na teren wojewodztwa w czasie wojny; material ten ustepuje jednak pod wieloma wzgledami sztukom wschodnio-fryzyjskim. Tu i owdzie spotyka sie krowy rasy czerwonej dunskiej, importowane w czasie wojny, ktore jednak nie wytrzymuja klimatu miejscowego;

brak zreszta rozplodnikow meskich tej rasy, zgory skazuje sztuki te na zaglade.

Pomocnicze oborowe ksiegi hodowlane zniszczone; ten sam los spotkal ksiegi hodowlane prowaddzone przez Gdanski Zwiazek Hodowlany. Obecnie zatem hodowla pomorska zmuszona jest zaczac prace organizacyjne od poczatku.

Zebrane przyblizone dane ilosciowego stanu bydla rogatego w poszczegolnych powiatach, przedstawia ponizsza tabela:

	Stan ilosciowy bydla rogatego							przyjmujac poglowie z r.1932 jako 100% wynosi w % poglowie w roku	
	Maj-czerwiec 1945 r.					1941+++)	1932++)		
	Ogolem	Buhai	Krow	Jalowic	cielat	Ogolem	Ogolem	1941	1945
Brodnica	8897	74	6783	680	1360	30841	28320	108 %	31 %
Bydgoszcz	9124	99	7483	613	667	29233	30714	96 %	25,6%
Chelmno	8915	43	6783	983	796	26480	24540	107 %	36.3%
Chojnice	7040	37	6017	384	602	28356	25598	110 %	27.5%
Grudziadz	6405	30	5277	406	624	25862	27385	85 %	23,3%
Inowroclaw	18422	119	13355	2925	2023	32878+)	30983	106 %	59 %
Lipno	23581	128	18015	3221	2217	47459	45606	104 %	53 %
Lubawa	14744	113	12642	1770	219	30619	28979	105 %	50 %
Nieszawa	24149	171	16699	3748	3531	40441++)	40441	100 %	58.5%
Rypin	23531	150	18145	1928	3308	36102	35931	100,5%	65 %
Sepolno	8689	77	6234	1213	1165	21053	19516	108 %	44,5%
Swiecie	10170	50	8777	558	785	35924	34521	104 %	29 %
Szubin	15440	160	10738	2654	1888	27342+)	27003	101 %	57 %
Torun	747	31	4619	584	513	25347	24488	103 %	23 %
Tuchola	6822	41	5584	524	673	18687	17568	106 %	38 %
Wabrzezno	13486	95	10147	2054	1190	27317	27274	100 %	49 %
Wloclawek	18066	112	13200	2386	2368	35609++)	35609	100 %	50 %
Wyrzysk	12591	130	8734	2386	1341	32978	34541	96 %	36 %
Razem	235819	1660	179232	29017	25270	552528	539017	102,5%	43,7%
Czluchow	(brak danych)								
Zlotow	4131	35	3128	319	649				

Cyfry podane, naskutek rekwizycji i kontyngentow, ktore w wiekszej mierze mialy miejsce w mies. lipcu sa w tej chwili juz nieaktualne, gdyz ulegly wielkiej zmianie "in minus". W zadnym wypadku nie moga one byc brane pod uwage w obliczeniach i moga tylko sluzyc jako dane w wymienionym czasie.

+) dane ze spisu z dnia 30.XII.1927 r.
++) " " " " 30.VI.1932 r.
+++) Landwirtschaft: Reichsgau Danzig-Westpr.

Tabela ponizsza ilustruje ilosc bydla na loo ha w latach 1932, 1941 i 1945 r.

Powiat	Ziemi ornej w ha	Lak w ha	Pastwisk w ha	Razem	Ilosc bydla rogatego na loo ha uzytk.roln. w r.1932 szt.	1941 szt.	1945 szt.
Brodnica	56.ooo	3.977	11.48o	61.457	45.8	5o.o	14.4
Bydgoszcz	57.678	6.141	2.2o2	66.o21	46.6	44.2	13.8
Chelmno	48.o9o	3.933	2.215	54.238	45.5	48.8	16.4
Chojnice	59.2oo	9.oo2	11.536	779.738	32.1	35.5	8.8
Grudziadz	49.439	5.o11	2.o11	56.461	48.5	45.8	11.3
Inowroclaw	87.8oo	6.884	2.845	97.529	31.7	37.7	18.8
Lipno	86.45o	17.25o	2.744	1o6.444	42.8	44.5	22.1
Lubawa	52.927	6.329	3.ooo	62.256	46.5	49.1	23.6
Nieszawa	92.ooo	3.834	4.729	1oo.563	4o.2	4o.2	24,-
Rypin	64.544	7.427	5.3o8	77.279	46.5	46.7	3o.4
Sepolno	39.7o1	1.75o	1.133	42.586	45.8	49.4	19.1
Swiecie n/W.	69.o73	11.4o3	4.395	84.871	4o.6	42.3	11.9
Szubin	49.o1o	1o.992	3.56o	63.562	42.4	43.-	24.2
Torun	45.836	5.o16	3.332	54.184	45.1	45.7	1o.6
Tuchola	37.228	4.482	2.222	43.932	39.9	42.5	15.5
Wabrzezno	5o.661	1.838	3.774	56.273	48.4	48.5	23.4
Wloclawek	8o.899	4.535	3.1o6	88.54o	4o.1	4o.1	2o.4
Wyrzysk	71.774	14.o22	3.o98	88.894	39.9	37.1	14.1
Razem:	1,o98.31o	123.826	62.692	1,284.818	41.9	43.o	18.3

Z powodu braku innych danych statystycznych zostal wziety pod uwage rok 1932. Zebrane dane wykazuja ok.6o% ubytku materialu; najbardziej ucierpialy powiaty starego Pomorza, w ktorych ubytek dochodzi do 7o a nawet prawie 8o% (w pow. grudziadzki i torunskim). Poza powiatem brodnickim i chojnickim najwieksze straty poniosly powiaty polozone w nizinach Wisly, posiadajace przed wojna najwiecej obor zarodowych i najlepsze warunki hodowlane. Dzis bardzo wiele gospodarstw - bez wzgledu na obszar dysponuje zaledwie 1 do 2 sztukami bydla. Ponadto wiele gospodarstw nie rozporzadza ani jedna sztuka. Material przywozony przez repatriantow, w sporadycznych zreszta wypadkach, pod wzgledem rasowym nie przedstawia zadnej wartosci hodowlanej. Wyniszczeniu ulegly tez obory bydla czerwonego polskiego na terenie powiatu rypinskiego.

Najwieksze straty poniosla hodowla pomorska w stadnikach; zniknely czolowe okazy, jakie ogladac mozna bylo na urzadzanych periodycznie ~~zkm~~ aukcjach wzglednie na przeprowadzanych licencjach. Porownawcze cyfry przytoczone ponizej z rocznika Izby Rolniczej z r. 1937 obrazuja nam ilosciowy stan rozplodnikow meskich w 8 powiatach Pomorza.

Zauwazyc nalezy, ze podane ilosci stadnikow w roku 1937 stanowia liczbe stadnikow licencjonowanych, podczas gdy podane obecnie stanowia ogolne poglowie buhai w tych powiatach:

	znajdowalo sie stadnikow	
	w r. 1937	w r.1945
Brodnica	443	74
Chelmno	41o	43
Grudziadz	465	3o
Sepolno	249	77
Swiecie	433	5o
Torun	343	31
Tuchola	212	41
Wabrzezno	334	95
Razem:	2889	441.

Obecnie pozostalo zaledwie lo do 15% stanu przedwojennego buhai, wsrod ktorych pewna ilosc nie przedstawia prawie zadnej wartosci hodowlanej: wg danych nadsylanych z terenu, istnieja gminy pozbawione odpowiednich a nawet w zulenosci stadnikow; straty te tym wiecej uwypukla sie, gdy podkreslimy fakt, ze przed wojna caly szereg gmin posiadalo w 1oo% odpowiednie rozplodniki. W wielu wypadkach przypada dzis na 1 stadnika przeszlo 2oo do 3oo krow do pokrycia, wobec 4o do 8o sztuk przed wojna.

Totez Izba zwrocila uwage - akcja jeszcze w toku - na zabezpieczenie materialu hodowlanego; niestety jednak wydawane zaswiadczenia przez ekspozytury terenowe Izby, jakimi sa Powiatowe Biura Rolne, nie zawsze sa respektowane. Tymsamym wysokowartosciowe sztuki sa zabierane nadrzez; podobne wypadki zachodzily i ze sztukami oprzeganymi. Izba Rolnicza stale alarmowala tak Ministerstwo, jak i Wojewodzki Urzad Ziemski oraz starostwa o zaszlych wypadkach. W czasie omawianym wydano okolo 3.ooo ochronnych zaswiadczen na material hodowlany.

Rownoczesnie, wskutek niemoznosci przeprowadzania licencji stadnikow spowodu braku srodkow lokomocji oraz w obawie przed rekwizycja sztuk na miejscach spedu, zarzadzila Izba wydawanie tymczasowych swiadectw uznania dla rozplodnikow, znajdujacych sie w posiadaniu rolnikow. Niezaleznie od powyzszego Izba delegowala swoj personel fachowy tak z Wydzialu jak i z terenu do komisyj organizowanych przez Wojew. Urzad Ziemski, odbierajacych material od wladz sowieckich.

Czesciowe dane w okresie sprawozdawczym przedstawia nastepujaca tabela:

Zestawienie wynikow przejecia inwentarza zywego od wladz sowieckich.

Front	Powiat lub miejscowosc	Bydlo: Wdg przydzialu	Bydlo: przejete	Bydlo: brak lub nadwyzka	Mlodziez: Wg przydzialu	Mlodziez: przejete	Mlodziez: brak lub nadwyzka	Trzoda chlewna: Wg przydzialu	Trzoda chlewna: przejeto	Trzoda chlewna: brak lub nadwyzka	Owce: Wg przydzialu	Owce: przejeto	Owce: brak lub nadwyzka
I.	Nieszawa	1ooo	353	-647	7oo	281	-419	15o	15o	-	-	-	-
	Inowroclaw	4oo	4oo	-	3oo	3oo	-	6oo	6oo	-	-	-	-
	Chodziez	12oo	12oo	-	9oo	9oo	-	115o	115o	-	-	-	-
	Znin	26oo	1897	-7o3	21oo	1331	-769	3oo	-	3oo	-	-	-
	Szubin	48oo	48oo	-	35oo	35oo	-	28oo	28oo	-	-	-	-
II.	Lębork	19934	2o583	+649	4o91	3442	-649	59oo	5156	+156	5937	6o85	+14o
	Nowy Szczecinek	-	-	-	15oo	149o	- 1o	-	-	-	2ooo	1683	-315
	Bydgoszcz	-	-	-	215	215	-	-	-	-	5o	5o	-
	Rügenwalde	8oo	8oo	-	2ooo	1522	-478	-	-	-	15oo	1678	+178
	Chojnice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35o	35o	-
	Wałcz (Deutsch Krone)	8oo	8oo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rügenwalde	-	-	-	2ooo	-	29oo	-	-	-	5oo	-	-
	Razem	31534	3o833	7o1	173o6	12981	-4325	1oooo	9856	144	1o337	9848	-489
	Na cele aprowizacji												
	Inowroclaw	2oo	2o4	+ 4	-	-	-	-	-	-	135o	1357	+ 7
	Szubin	3oo	3oo	-	-	-	-	-	-	-	65oo	65oo	-
		5oo	5o4	+ 4	-	-	-	-	-	-	785o	7857	+ 7

Material odebrany zostaje umieszczony w wyznaczonych powiatych, gdzie czeka na rozprowadzenie go. Zdaniem Izby - najlepszy material wybrany przez fachowe czynniki Izby - powinien znalezc sie w pierwszym rzedzie w osrodkach hodowlanych oraz w oborach zamilowanych rolnikow, ktore powinny sie stac

zawiazkiem odradzajacej sie hodowli pomorskiej. Bydlo to powinno byc rozprowadzone przede wszystkim w wojew. pomorskim gdzie znajdzie odpowiednia opieke oraz gdzie wyrowna czesciowo katastrofalny ubytek materialu.

Izba czyni przygotowania do reaktywowania Pom. Zwiazku Hodowcow Bydla lacznie ze Zwiazkiem Kol Kontroli Obor. Na stanowisko kuratora tych organizacyj zostal zatwierdzony przez Wojewode Pomorskiego naczelnik Wydzialu Produkcji Zwierzecej miejscowej Izby Rolniczej. Wydzial w opracowywaniu statutow, rejestrujac jednoczesnie obory, w ktorych bedzie mozna wszczac akcje kontroli mlecznosci lacznie z licencja materialu.

Wobec braku asystentow kontroli obor Izba przystapila do czynnosci wstepnych, zwiazanych z urzadzeniem 3-tygodniowego kursu instrukcyjnego, polaczonego z nauka doju dla synow rolnikow, w pierwszym rzedzie z ukonczona szkola rolnicza. Zgloszenia na kurs wplywaja. Rownoczesnie czyni sie starania za odnalezieniem aparatow Gerbera - jak dotychczas - z minimalnymi wynikami.

Na zjezdzie Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego w Krakowie zostal wygloszony referat naczelnika Wydz. Produkcji Zwierz. na temat: "Zagadnienia rewindykacji w zakresie bydla". Wspolpraca z wymienionym towarzystwem jest stala.

Poza tym wspolpracowala Izba z Wojew. Urzedem Ziemskim i poszczegolnymi Powiatowymi Urzedami Ziemskimi, a za posrednictwem Powiatowych Biur Rolnych i ze Zwiazkiem Samopomocy Chlopskiej. Wspolnie z Wojew. Urzedem Ziemskim opracowano plan osrodkow hodowlanych oraz stacyj zootechnicznych. Przedstawiciele Wydzialu brali udzial w konferencjach zwolywanych przez Wojew. Urzad Weterynaryjny. Jezeli idzie o stan zdrowotny inwentarza, to podkreslic trzeba panujaca w okresie sprawozdawczym pryszczyce w 17 powiatach i 119 miejscowosciach. Pryszczyca miala naogol przebieg lagodny.

Krotkie artykuly fachowe z dzialu hodowli, jak np. oprzeganie krow, przyjmujace sie coraz szerzej - wobec braku konskiej sily pociagowej - doradztwo terenowe dopelnialo czynnosci Izby w tym dziale.

W koncu z naciskiem podkreslic nalezy, ze podany w powyzszych tablicach stan ilosciowy bydla dotyczy maja i czerwca br., w ktorych to miesiacach byla jeszcze zgromadzona na majatkach panstwowych duza ilosc bydla. Obecnie bydlo to zniknelo czesciowo jako t.zw. trofiejne, czesciowo zabrane na kontyngent. Dlatego tez Izba oczekuje zapowiedzianego przez Glowny Urzad Statystyczny spisu rolniczego, gdyz dopiero wtedy po dokladnym uchwyceniu stanu poglowia, mozna bedzie sobie zdac sprawe z poniesionych strat, a takze rozpoczac planowa prace w tej galezi wytworczosci rolniczej.

W ostatniej chwili Izba Rolnicza otrzymala z terenu dane, przytoczone ponizej, ktore dobitnie swiadcza, ze cyfry podane powyzej co do poglowia stanowia material wielce plynny, ulegajacy stalym zmniejszeniom. I tak w powiecie nieszawskim ubytek krow od maja do sierpnia wynosi ok. 8% a w jednej z obor w powiecie brodnickim ubytek wyniosl az 28%.

Z dziedziny hodowli bydla zgloszone od strony Izby straty wojenne w wysokosci 13.860.550,-- zl. od strony Pomorskiego Towarzystwa Hodowcow Bydla w wysokosci 9.102.390,-- zl.

C. Inspektorat Kontroli Obor.

W dziale kontroli obor nie znaleziono po okupantach prawie zadnych materialow tak sprzed 1.9.1939, jak i z czasow okupacji. Wszelkie dane, dotyczace pracy tego dzialu, zostaly wywiezione do Gdanska, gdzie w czasie dzialan wojennych zostaly prawdopodobnie zniszczone. Nie znaleziono rowniez zadnych aparatow Gerbexra, przyborow, chemikalji itp.

W zwiazku z powyzszym nawiazanie do dawniejszej pracy bylo niemozliwe, jak rowniez i z tego powodu, ze poglowie bydla uszczuplone do ca 30%, nie mialo stalego miejsca pobytu ze wzgledu na przesuwajace sie wojska i dzialania wojenne. Rownoczesnie moment przejmowania stalego bydla na cele aprowizacyjne, prace w kontroli mlecznosci odklada na plan dalszy.

D. M l e c z a r s t w o.

W okresie sprawozdawczym wdrozono przeprowadzenie spisu wszystkich mleczarn na terenie wojewodztwa pomorskiego. Wszystkie bedace w ruchu mleczarnie wykazuja niewielki tylko procent produkcji przedwojennej. Sklada sie na to przede wszystkim obnizenie produkcji mleka oraz istnienie szeregu drobnych punktow przerobki mleka, powstalych wylacznie celem zaoptrzenia jednostek wojskowych. Do czasu uporzadkowania tych stosunkow i liczebnego zwiekszenia poglowia krow dojnych, sprawy mleczarskie wykazywac beda w ciagu dalszym b. powazne braki. Okazac sie moze, ze wiele mleczarn wskutek zmniejszenia sie ilosci krow w najblizszej okolicy chwilowo stracily pierwotna racje bytu i musza na czas przejsciowy byc wykorzystane tylko jako zlewnie mleka.

W chwili obecnej sprawa mleczarn na terenie dzialalnosci Pom. Izby Rolniczej przedstawia sie cyfrowo nastepujaco: przed wojna bylo czynnych na tym terenie 412 mleczarn w tym 162 maslarn, 13 mleczarn. 18 serowni, 193 smietanczarni i 26 zlewni mleka w tym 1o3 mleczarn spoldzielczych i 3o9 prywatnych. Obecnie jest zapisanych 9o mleczarn, w tym 6 zlewni mleka i 84 maslarn, z czego mniej lub wiecej uszkodzonych jest 31. Najwieksza aktywnosc wykazuje mleczarnia w Lipnie, ktora jest zasilana przez 45 dodatkowych zlewni.

E. T r z o d a c h l e w n a.

Okres sprawozdawczy byl szczegolnie ciezki w dziale hodowli trzody chlewnej. Trudnosci komunikacyjne, zupelny brak srodkow lokomocji, braki i ciagle zmiany w terenowym personelu fachowym powolywanym ponadto do innych czynnosci, jak akcja sienna i zniwna byly przeszkoda w realizowaniu zamierzen z zakresu hodowli trzody chlewnej.

Pierwsza czynnoscia Izby bylo uzyskanie przyblizonych danych odnosnie poglowia trzody chlewnej, ktorego liczba stale, na skutek rekwizycji, przepedow, nieskoordynowanych akcji ubojowych, zwlaszcza w pierwszym okresie sprawozdawczym malala. W wyniku zebranych danych statystycznych przy pomocy Pow. Biur Rolnych, stwierdzono, ze wladze okupacyjne a zas pozniej dzialania wojenne zniszczyly zupelnie

wszystkie chlewnie zarodowe wszystkich posiadanych ras sprzed 1.9.1939. Spotykany materiał nie jest właściwie materiałem hodowlanym a tylko użytkowo-opasowym. Ze względu na to, że obecnie spotykane pogłowie trzody chlewnej zupełnie odbiega od typu wyprodukowanego do roku 1939 (wielka biała pomorska, wielka biała angielska i zwisloucha), obecna jakość rasowa może być traktowana jedynie jako materiał wyjściowy dla odbudowy hodowli trzody chlewnej, uwzględniając rozbudowany przemysł mięsny na Pomorzu i jego zaszczytną tradycję w dziale eksportu mięsnego.

Stan ilościowy pogłowia w m.czerwcu 1945 i porównawczo ze stanem w 1932 roku wygląda następująco:

L. p.	Powiat	Knury	Maciory	Prosięta	Opasy	Razem w 1945 r.	Ogółem w r.1932	Pogłowie w 1945 r. wynosi w % pogłowia z r.1932 w zaokrągleniu
1.	Brodnica	61	1226	4911	1825	8o23	29552	27%
2.	Bydgoszcz	53	94o	35o3	762	5258	36114	14%
3.	Chełmno	13	127	3115		3255	31317	1o%
4.	Chojnice	27	754	2o82		2863	27395	1o%
5.	Człuchów	1	14	39	79	133	32712+)	o.4%
6.	Grudziądz	46	193	1927	2	2168	29153	7%
7.	Inowrocław	9o	1o24	6424	47	7585	3288o	23%
8.	L i p n o	161	2115	1642o	1o15	19711	3o879	63%
9.	Lubawa	95	1448	8186	488	1o217	27256	37%
1o.	Nieszawa	89	993	1oo56	8865	2ooo3	3o763	65%
11.	Rypin	183	2617	9o49	1589	13438	2512o	53%
12.	Sępolno	44	651	3975	692	5362	23194	23%
13.	Świecie	33	714	5957		67o4	52353	12%
14.	Szubin	135	1168	6146	3876	11325	3o666	37%
15.	Tuchola	36	434	3697	454	4621	21555	21%
16.	Toruń	21	277	2394		2692	24183	11%
17.	Wąbrzeźno	46	491	5866		64o3	29496	21%
18.	Włocławek	15o	191o	65oo	25oo	11o6o	2628o	42%
19.	Wyrzysk	1o4	1734	7378	1251	1o467	39o16	26%
2o.	Złotów	16	166	1875	155	2212	25941+)	8%
	Razem:	14o4	18996	1o95oo	236oo	1535oo	6o5825	25%

Powyższa statystyka przedstawia pod względem ilościowym ubytek trzody chlewnej w stosunku do roku 1932 75%, przy rozpiętości od 99,6% do 35%. Pod wzglęldem jakościowym straty scharakteryzować w ogóle jest trudno ze względu na brak nawet śladów/pracy w hod.trzody chlewnej sprzed wojny.

+) stan w czerwcu 1942.

Ponadto nie spotkano w zadnym wypadku ksiag rodowych przyblizonych danych odnosnie materialu hodowlanego tak po okupantach jak i okresu sprzed 1.IX.39 co jeszcze bardziej utrudnia odtworzenie hodowli trzody chlewnej w wojew. pomorskim. W okresie omawianym dokonano przejecia od wladz rosyjskich 9712 sztuk trzody chlewnej (szt. starsze prosieta) ktore rozdzielone miedzy powiaty najbardziej ubogie w poglowie trzody chlewnej zasla ~~pex~~ ze wzgledu na swa wzgledni dobra jakosc material hodowlany.

Od 1.IX.br. az do chwili obecnej odbywa sie rejestracja i klasyfikacja trzody chlewnej i bydla jako czynnosc wstepna dla rozdzialu materialu hodowlanego miedzy osrodki kultury rolnej, szkoly rolnicze i gospodarcze, jak rowniez dla wszczecia prac licencyjnych.

F. H o d o w l a o w i e c.

Pierwsza praca w dziele hodowli owiec poswiecona byla ustaleniu pozostalego po dzialaniach wojennych poglowia owiec oraz zorientowania sie co do wartosci hodowlanej tegoz poglowia. Zebrana szacunkowo statystyka owiec w poszczegolnych powiatach, przedstawia sie jak nastepuje:

	Ogolna ilosc sztuk
Brodnica	3.823
Bydgoszcz	1.673
Chelmno	1.849
Chojnice	5.746
Czluchow	-
Grudziadz	2.135
Inowroclaw	8.435
Lubawa	5.741
Lipno	3.767
Nieszawa	3.883
Rypin	4.978
Sepolno	4.394
Swiecie	2.413
Szubin	8.837
Torun	926
Tuchola	2.745
Wabrzezno	2.849
Wloclawek	5.647
Wyrzysk	4.525
Zlotow	1.899
RAZEM:	76.265.

W panstwowych osrodkach ujawniono nastepujace ilosci!

Jarcewo	pow.	Chojnice	687
Zychce	"	"	4oo
Wichorze	"	Chelmno	742
Chudowo	"	"	5oo
Stablewice	"	"	523
Steklin	"	Lipno	84
Nowogrodek	"	"	124
Kozirog Lesny	"	"	85
Jasien	"	"	78
Jozefowo	"	"	34
Michalowo	"	Nieszawa	345
Wasowo	"	"	287
Waganiec	"	"	96
Morzyce	"	"	235
Chraplewo	"	Szubin	165
Slupy	"	"	91
Sobiejuchy	"	"	3o3
Pinsko		"	328
Bialowieza	"	Tuchola	225
Bozuchowo	"	"	5o
Kielpin	"	"	1oo
Sicony	"	"	2oo
Maly Medromierz		"	8o
Tucholka	pow.	"	22o
Kamienica	"	"	25o
Wysoka	"	"	3oo
Sosnowka	"	Wabrzezno	93
Nielub	"	"	996
Walycz	"	"	452
Bartoszewice	"	"	125
Mgowo	"	"	645
Bozymowice	"	Wloclawek	52
Otmianowo	"	"	95
Kazanie	"	"	327
Jarantowice	"	"	52
Zakrzewo	"	"	154
Tuszkowo	"	Wyrzysk	4oo
Wysza	"	"	1oo
Drezno	"	"	5o
Wawelno	"	"	4o
Mrocza	"	"	26
Chrzastowo	"	"	25
Dobowo	"	"	9oo
Mrozowo	"	"	137
Zelazno	"	"	85
Sadki	"	"	13o
Jeziorki	"	"	246
Ferdynandowo	"	"	242
Glezno	"	"	119
		Razem	12.o23.

Poglowie owiec merynosowych wymienione w powyzszych osrodkach stanowi resztki (okolo 2o%) dawnych wysokowartosciowych owczarn cienkorunnych.

Ogolem owiec w osrodkach panstwowych jest 12.o23.

Reszta poglowia 64.242 szt. znajduje sie w drobnych gospodarstwach rilnych. W osrodkach panstwowych hoduje sie merino-précoce, w drobnych gospodarstwach natomiast pomorska owce krajowa. Poza tym istnieja nieznaczne ilosci karakulow . Dotychczasowa dzialanosc inspektoratu polegala glownie na zabezpieczeniu materialu hodowlanego. Przez szesc tygodni inspektor owczarstwa przeprowadzal klasyfikacje owczarn w majatkach wojska polskiego, znajdujacych sie na Pomorzu.

Komisarz Pom. Zwiazku Hodowcow Owiec imieniem b. czlonkow tego Zwiazku zglosil do odszkodowania straty wojenne w wysokosci 6,776.450,-- zl.

G. Kozy, kroliki i zwierzeta futerkowe.

1.) K o z y:

Poglowie koz przedstawia sie wedlug problematycznej statystyki w poszczegolnych powiatach, jak nastepuje:

	I l o s c	
	capow	koz z mlodzieza
Brodnica	7	435
Bydgoszcz	59	345
Chelmno	31	360
Chojnice	43	727
Grudziadz	9	205
Inowroclaw	32	547
Lipno	66	2040
Lubawa	17	1115
Nieszawa	83	3423
Rypin	87	951
Sepolno	31	610
Swiecie	13	256
Szubin	33	1303
Torun	6	738
Tuchola	62	1363
Wabrzezno	13	456
Wloclawek	190	2200
Wyrzysk	21	176
Zlotow	20	543
Czluchow	-	-
Razem	823	17784.

W poglowiu wystepuja przewaznie kozy bezrasowe. Maly odsetek stanowi koza rasy saanenskiej, i harcenskiej, ktora stanowia material wyjsciowy do tworzenia gniazd zarodowych.

2.) Kroliki:

Statystyka krolikow ze wzgledu na techniczne trudnosci nie mogla byc przeprowadzona. Wedbug dotychczasowej orientacji poglowie krolikow w porownaniu do stanu przedwojennego powiekszylo sie. Ilosc i rasowosc krolikow bedzie mogla byc stwierdzona dopiero podczas jesiennej akcji hodowlanej.

3.) Zwierzeta futerkowe.

Fermy i gniazda zwierzat futerkowych zostaly przez inspektora zlustrowane. Wynik lustracji jest nastepujacy:

1) Ferma lisow krajowych Osowa Gora pow. Bydgoszcz - urzadzona w rb. przez Dyrekcje Lasow Panstwowych w Toruniu. 15 sztuk mlodych lisow krajowych. Urzadzenie dostateczne, ferma pozostaje pod zarzadem Dyrekcji Lasow Panstwowych w Toruniu

2) Ferma lisow srebrnych w Augustowku pow.Bydgoszcz urzadzona i administrowana przez Pow. Urzad Ziemski w Bydgoszczy. 26 sztuk lisow srebrnych (15 suk, 3 samce, 8 mlodych). Klatek 57 w dobrym stanie. Hodowle prowadzi ob.Bronislaw Witkowski, angazowany jako administrator w czerwcu br. przez Pow. Urzad Ziemski w Bydgoszczy. Material hodowlany przewieziony odczas ostatnich dzialan wojennych ze Zbiczna k/ Brodnicy.

3) Ferma lisow srebrnych w maj. Rozpetek gm. Lenkowice pow. Szubin. Ferma zalozona przed wojna, rozbudowana przez b. okupantow, obejmuje 81 sztuk lisow srebrnych. Pomieszczenie odpowiednie rozbudowane na przeszlo 15o sztuk. Ferma prowadzona przez ob.St. Wieczorka pozostaje pod zarzadem Pow. Urzedu Ziemskiego w Szubinie.

4) Ferma lisow srebrnych w Lipinkach pow. Swiecie - administrowana i urzadzona prze miejscowe Nadlesnictwo w Lipinkach. 6 sztuk lisow srebrnych urzadzenie na 3o sztuk w stanie dobrym.

5) Ferma lisow srebrnych w Czekanowie, pow. Brodnica. Ferma w stanie organizacji. Wlasciciel i hodowca ob. Alfons Soboczynski. 5 sztuk lisow srebrnych, urzadzenie nowe nadajace sie do wiekszej hodowli.

6) Ferma nutrii w Szubinie wlasnosc miejscowego Starostwa, urzadzona i administrowana przez Starostwo w Szubinie. 11 sztuk nutrii. Urzadzenie dobre, wystarczajace na 25 - 3o sztuk. Stan zwierzat dobry.

7) Ferma nutrii w Augustowku, pow. Bydgoszcz. 3o sztuk nutrii urzadzenie dobre, nadajace sie na okolo 5o sztuk. Urzadzona i administrowana przez Pow. Urzad Ziemski w Bydgoszczy. Administrator i hodowca ob. Bronislaw Witkowski.

8) Ferma nutrii w maj. Pturek gm. Barcin pow. Szubin. Wlasnosc prywatna ob. A.Iwaszkiewicza. 5o sztuk nutrii. Administrowana przez ob. Iwaszkiewicza. Urzadzenie prymitywne klatkowe.

9) Gniazdo nutrii w Strzelcach Dolnych, k/ Fordonu pow. Bydgoszcz przy godpodarstwie rolnym, bedacym wlasnoscia ob. Leona Dolika 4 nutrie. Gniazdo w stanie urzadzenia i organizacji. Urzadzenia klatkowe. Hodowca ob.L.Dolik.

Niezaleznie od ferm i gniazd powyzszych nalezy tu nadmienic miejscowosci, ktore wskutek juz rozbudowanych urzadzen na pomieszczenie zwierzat futerkowych lub tez wskutek naturalnego polozenia do hodowli tych zwierzat, szczegolnie nadaja się, jakkolwiek dotychczas hodowli tej nie zorganizowaly a mianowicie:

Jasieniec k/ Bydgoszczy,
maj. Rudy k/ Solca Kujawskiego,
Wierzuchin pow. Bydgoszcz,
Byszewo " "
Mochnocz " Szubin.

W zestawieniu powyzszym nie uwzgledniono rowniez pojedynczych zwierzat futerkowych chowanych przez osoby prywatne bezplanowo glownie z amatorstwa.

W razie stwierdzenia zmian w stanie tej hodowli Pomorska Izba Rolnicza przeszle Ministerstwu odpowiednie dodatkowe sprawozdanie.

H. Hodowla drobiu.

Hodowla drobiu na terenie wojewodztwa pomorskiego znajduje sie w stanie ogolnego wyniszczenia. Stwierdzono, ze w osrodkach, ktore stanowily przed wrzesniem 1939 r. hodowle drobiu zarodowe, oraz hodowle drobiu reprodukcyjne, material hodowlany zostal wywieziony, wybity, badz przez miejscowa ludnosc zabrany i bezplanowo po drobnych gospodarstwach rozprowadzony.
W obecnej chwili dzial hodowli drobiu zbiera dane, dotyczace godpodarstw hodowlanych kur, gniazd hodowlanych, gesi, kaczek i indykow. Z otrzymanych do tej pory z lo powiatow odpowiedzi, wszystkie sa negatywne.

Rownorzednie dzial hodowli drobiu zbiera dane, dotyczace stanu pomieszczen dla drobiu, wybiegow, warunkow wychowu pisklat, warunkow wychowu mlodziezy itd. w poszczegolnych osrodkach.

W czasie sprawozdawczym uruchomiono aparaty wylegowe kurczat w Bydgoszczy, Chelmnie oraz w Inowroclawiu.

Nizej umieszczona tabela podaje zestawienie wynikow akcji wylegowej poszczegolnych zakladow wylegowych:

Powiat	Okres trwania legow	Ilosc jaj nalozonych	Ilosc jaj niezalezn.	Sredni % jaj niezalezon.	Kurczat wylezonych	Sredni % wylez. kurczat w stos. do jaj naloz.	Sredni % wylezonych kurczat w stos. do jaj zalezonych
Bydgoszcz	3.5.-26.7.45	2o75o	4128	19.8	11713	56.o	7o.o
Chelmno	17.5.- 6.7.45	4178	516	12.3	1488	35.6	41.1
Inowroclaw	17.5.- 6.7.45	3917	523	13.4	1331	33.9	39.1
	Razem:	28845			14532		

Omawiajac wyniki poszczegolnych zakladow wylegowych nalezy zaznaczyc, ze pojemnosc aparatow w Bydgoszczy wynosila w sumie 13628 jaj, czyli przez okres legow trwajacy 12 tygodni przy pierwszym pelnym wykorzystaniu aparatow, moznaby przerobic 54512 jaj. Nie wykorzystanie aparatow nalezy tlumaczyc przede wszystkim znacznie zmniejszona iloscia stanu poglowia drobiu na terenie wojewodztwa, oraz trudnoscia dowozu jaj wylegowych wskutek uciazliwych warunkow komunikacyjnych.

W Chelmnie uruchomiono jeden aparat poj. 3614 jaj, ktory przez 12-tygodniowy okres legow zdolalby przerobic 14456 jaj. Czeste i dlugie przerwy w pradzie spowodowaly znikomy procent wylegu kurczat. Z tego powodu zakonczono akcje wylegowa wczesniej i nie starano sie o pelne wykorzystanie aparatu.

To samo dotyczy slabych wynikow legow w Inowroclawiu spowodowanych czestymi i dlugimi przerwami w doplywie pradu, oraz wadliwym dzialaniem aparatow, ktore beda poddane gruntownemu remontowi.

G. R y b a c t w o.

Inspektorat Rybacki P.I.R. rozpoczal prace w warunkach niezmiernie ciezkich, gdyz okupanci zniszczyli wszelkie dokumenty, dotycz. rybolowstwa na Pomorzu. Pierwszym zatem zadaniem bylo zebranie danych statystycznych dotycz.
a) obszatu wod, b) ich charakteru, c) stanu gospodarczego,
d) istnienia w terenie osrodkow zarybieniowych i wylegarni, ktore okupanci z roznych wzgledow poprzenosili, a niektore wogole poza teren wojewodztwa wywiezli, e) obsadzenia obiektow przez rybakow zawodowych.
W tym celu zostala rozeslana do Pow. Biur Rolnych ankieta,

ktorej dokladne i fachowe opracowanie daloby zupelnie zadowalniajacy obraz stosunkow rybackich Pomorza. Niestety brak sil fachowych w terenie spowodowal, ze nadsylano nieraz malowartosciowe odpowiedzi, z ktorych trudno bylo stan calosci odtworzyc. Inspektorat staral sie uzupelnic to czestymi wyjazdami w teren do obiektow szczegolnej pieczy wymagajacych (wylegarnie, placowka ochrony wod w Solcu) i na inspekcje powiatow.

2.) Wiosenna i letnia akcja zarybieniowa.

Z inicjatywy Inspektoratu Rybackiego P.I.R. wylegarnia ryb na Wilczaku stanowiaca wlasnosc Panstw. Instytutu Gospod. Wiejskiego w Bydgoszczy, przeprowadzila w dniach 26 do 3o.3. zaplodnienie 6,ooo.ooo ziarn ikry szczupaka. Uzyskano z tego 4,6oo.ooo ziarn ikry zaoczkowanej, ktora obsadzono gorna Brde, Brdyujscie i Wisle kolo Solca Kuj. Pozatem szereg rybakow posiadajacych u siebie stawki podchowowe przy jeziorach przeprowadzilo na wlasny uzytek wyleg szczupaka z wynikami bardzo dobrymi.

Wylegarnia w Mylofie przeprowadzila w koncu Kwietnia wyleg 12o.ooo ziarn ikry pstraga teczowego.

Wylegarnia na Wilczaku przygotowala wszystko do kampanji letniej wylegowej, zabezpieczywszy sobie dostarczenie ikry liny, leszcza i sandacza. Niestety zakwaterowanie na terenie Wylegarni repatriantow rosyjskich wracajacych z Niemiec uniemozliwilo wszelka prace w Wylegarni, ograniczywszy ja do pilnowania calosci budynkow, stawow, plotow itd. niszczonych i rozgrabionych przez obozujacych tam ludzi. Interwencje u wladz polskich i rosyjskich spotkaly sie z calkowitym bagatelizowaniem waznosci tej sprawy.

3.) Akcja ochrony wod poszla w dwuch kierunkach:
a) ochrona rybostanow przed zniszczeniami wywolywanymi stosunkami wojennymi na terenie Pomorza,
b) ochrona wod przed zanieczyszczeniami.

W sprawie ochrony rybostanu interweniowal Inspektorat Rybacki u Komendanta Wojennego (19.III.) oraz w Ministerstwie Rolnictwa i R.R. (2o.IV.). Pismem skierowanym 16.5. do Wojew. Urzedu Ziemskiego w Bydgoszczy wskazywal na groze polozenia

proszac Wojew. Urzad Ziemski o pomoc oraz stawiajac konkretne wnioski zmierzajace do poprawy stosunkow. Z wnioskow tych zrealizowano: 1) utworzenie uzbrojonej milicji rybackiej i 2) obnizenie przymusowych kontyngentow.

Co sie tyczy ochrony wod przed zanieczyszczeniami to Inspektorat Rybacki popiera gorliwie dzialalnosc Placowki Ochrony Wod w Dziale Rybackim P.I.N.G.W. w Solcu Kuj.

4.) W porozumieniu z wladzami powiatowymi Inspektorat Rybacki przez udzielanie opinii o fachowych uzdolnieniach r-ybakow nie dopuszcza do objecia dzierzaw przez element klusowniczy. Opinje wydaje Insp. Rybacki zasiegajac zdanie swiatlejszych rybakow i mezow zaufania Izby Rolniczej.

5.) Z polecenia naczelnika Wydzialu Prod. Zwierzecej, ob. M.Szczepskiego, Inspektorat Rybacki opracowal wnioski rewindykacyjne szkod poniesionych przez rybactwo Pomorza w okresie okupacji. Wnioski te byly przedstawione na Zjezdzie Zootechnicznym w Krakowie.

6.) Inspektorat Rybacki opracowal projekt Pomorskiej Szkoly Mistrzow Rybackich.

7.) Inspektorat Rybacki wystepowal wielokrotnie wobec wladz administracyjnych motywujac ustawa i rozporzadzeniami obowiazujacymi, ktorych czestokroc ani sam rybak, ani wladza obecna administracyjna nie zna, sluszne postulaty rybakow (np. interwencja w sprawie przyznania obwodowo przejetym ~~zzaz~~ po Niemcach nalezacych do nich sprzetu poniemieckiego, spory miedzy dzierzawca rzeki, a wlascicielem istniejacej na rzece wegorni itd.)

8.) Dnia 8.9.br. na ogolno-pomorskim zjezdzie rybakow powolano do zycia istniejace przed wojna i chlubnie w dziejach rybactwa zapisane Wielkopolskie i Pomorskie Towarzystwo Rybackie. Ze wzgledow natury technicznej przyjeto stara wojna przedwojenna - zakladajac zgory, ze dazeniem na przyszlosc bedzie utworzenie osobnego dla Pomorza Tow. Rybackiego. Wprzod jednak nalezy zlikwidowac majatek pozostaly po Wielkopolskim i Pomorskim Tow. Rybackim. Program pracy ustalony na zebraniu zarzadu (22.9.) przewiduje w pierwszym rzedzie zajecie sie sprawa

opisu i likwidacji przedwojennego majatku Towarzystwa i opracowanie odpowiednich wnioskow rewindykacyjnych. Obecnie na zjezdzie rybacy szczerze wypowiadali swoje bolaczki, ktore naogol spotykaly sie z pelnym zrozumieniem przybylych na zjazd przedstawicieli wladz administracyjnych, spoldzielni i administracji obszaru wody, jak: Samopomoc Chlopska i Lasy Panstwow. W sprawach, ktore wymagaly decyzji wyzszej instacji wyslano odpowiednie memorialy i wnioski do Ministerstwa Rolnictwa i R.R.

Siedziba Towarzystwa jest Izba Rolnicza, tu tez znajduja sie protokoly i akta Towarzystwa.

9.) Pragnac przeprowadzic na jesieni kampanje wylegowa sielawy, omowiono te sprawe z rybakami dzierzawcami jezior sielawowych, napotykajac na zupelne zrozumienie koniecznosci zarybiania przy dzisiejszym stanie wod, oraz zwrocono sie do Ministerstwa Rolnictwa proszac o subsydje z Funduszu Ochrony Rybolowstwa.

Wylegarnia w Chelmnie jest gotowa do uzytku o ile dokupi sie brakujace drobne przyrzady, jak: miski, banki, scierki, pipety, itd. Zwrocono sie tez do hut szklanych na terenie Pomorza, zapytujac, czy w tym roku byloby mozliwym obstalowanie w Hucie slojow typu "Chase'a".

Wylegarnia w Mylofie jest kompletnie prawie zaopatrzona w potrzebny sprzet. Poniewaz zarzadza nia w chwili obecnej Gdanska Dyrekcja Lasow poczyniono odpowiednie kroki, aby dowiedziec sie, czy mozliwym bedzie korzystanie z niej dla jezior pomorskich.

H. P s z c z e l a r s t w o.

Po utworzeniu przez Izbe Rolnicza w lutym 1945 r. inspektoratu pszczelarstwa, tenze natychmiast przystapil do utworzenia jednolitej organizacji pszczelarzy. Najbardziej celowym bylo utworzenie (w pierwszym rzedzie) zwiazkow powiatowych, ktore do czasu zatwierdzenia nowego statutu przez wladze wojewodzkie, kieruja sie statutem ramowym, nadeslanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych.

W pierwszym okresie dzialalnosci przystapiono do zorganizowania powiatowych zwiazkow pszczelarzy, ktore stanowic beda ogniwa Pomorskiego Zwiazku Pszczelarzy, jako orgnanozacji wojewodzkiej.

Po ich zorganizowano przystapiono do utworzenia Wojew. Zwiazku Pszczelarzy. W dniu 18 lipca br. na zjezdzie powiatowych delegatow ukonstytuowal sie zarzad tegoz.

Calosc zycia organizacyjnego, zgodnie ze statutem spoczywa w inicjatywie zaangazowanych przez Izbe Rolnicza instruktorow pszczelarstwa.

Zaleznie od nasilenia organizacyjnego pszczelarzy i od stanu iloscioswego pni, teren wojewodztwa podzielono na t.zw. rejony instruktorskie.

Ponizsze zestawienie ilustruje nam podzial wspomnianych rejonow:

1) Torun,
2) Bydgoszcz, Swiecie, Chelmno,
3) Wyrzysk, Szubin, Zlotow,
4) Chojnice, Tuchola, Sepolno ewtl. Czluchowo,
5) Inowroclaw, Nieszawa, Wloclawek,
6) Lipno,
7) Rypin,
8) Grudziadz, Wabrzezno, Brodnica, Lubawa,

W miare rozwoju pszczelarstwa w poszczegolnych powiatach przewidziane sa dalsze etaty instruktorskie.

Dzieki usilnym staraniom, uzyskano od Wojew. Wydzialu Aprowizacji i Handlu 10 ton, a od Ministerstwa Rolnictwa 25 ton cukru dla wiosennego podkarmienia pszczol, ktory stosownie do nasilenia pni w powiatach rozprowadzono.

Pozatem na hodowle matek Ministerstwo przyznalo w biez. roku loo kg cukru, ktory rozdzielono pomiedzy trzy stacje hodowli matek pszczelich, a to: w Inowroclawiu, Bydgoszczy i Wyrzysku.

Wedlug nadeslanych sprawozdan stan pasiek na terenie wojew. pomorskiego oblicza sie na 3½ tys. z liczba 25 tys. pni. Stan powyzszy ulega ciaglemu przyrostowi nietylko ze wzgledu na przybylych pszczelarzy z innych terenow Polski, ale i ze wzgledu na nowych pszczelarzy (mlodych), ktorzy dopiero zakladaja pasieki.

W roku biez. stan obecny przedstawia zaledwie ilosciowo 1/3 stanu pasiek przedwojennego (1939 r.). Straty sa duze i przedstawiaja sie dla terenow pomorskich nastepujaco:

70% zniszczenia wojennego w rojach,
40% " " w ulach,
30% " " w sprzecie,

W zaleznosci od powyzszych strat inspektorat pszczelarstwa przystapil do produkcji uli i sprzetu, by w jaknajkrotszym czasie pokryc zapotrzebowanie. W tym tez celu utworzono Pomorska Spoldzielnie Pszczelarska w Toruniu, przy ul. Szerokiej nr 2, gdzie poza sprzetem skladnica rozprowadza miod pierwszorzednej jakosci.

Wstepem do programu prac szkoleniowych jest pomoc w wzorowych i doswiadczalnych pasiekach przy powiatowych zwiazkach pszczelarzy. Na terenie wojewodztwa maja byc zorganizowane conajmniej 3 pasieki wzorowe i 1 trutowisko.

Bardzo chaotycznie przedstawia sie sprawa pasiek poniemieckich, do ktorych kompetencje co do administracji roszcza sobie rozne czynniki.

W kazdym powiecie nieomal rozne jest podejscie do tej sprawy. Ministerstwo Rolnictwa w tej sprawie udzielilo Izbie Rolniczej dalekoidacych pelnomocnictw.

I. J e d w a b n i c t w o.

Inspektorat Jedwabnictwa przy Pom. Izbie Rolniczej zostal utworzony dnia 10 kwietnia br.

Poniewaz okres hodowli jedwabnikow przypada-jak wiadomo-raz do roku w mies. czerwcu, Inspektorat postawil sobie za naczelne zadanie:

1) stwierdzenie faktycznego drzewostanu morwowego - juz istniejacego na terenie calego wojewodztwa,
2) wykorzystanie tego drzewostanu w biez. roku hodowlanym do hodowania jedwabnikow,
3) nawiazanie bezposredniej lacznosci z producentami wsi, kierownikami wiezien, szkolnictwem, zwiazkami ogrodniczymi i gospodarczymi.

Pomimo braku danych z calego terenu inspektorat stwierdzil nastepujacy czesciowy stan drzewostanu morwowego na terenie Pomorza, ktory nie obejmuje calosci:

Powiat	drzew morwow.	krzewow	zywo-plotu
Inowroclaw	192	545 mtr.	552 mtr.
Tuchola	1o8	4oo "	36o "
Sepolno	115	9o "	155 "
Lubawa	11o	16 "	35 "
Swiecie	1o57	29o "	425 "
Brodnica	4ooo	-	-
Razem:	5582	1341 mtr.	1527 mtr.

Znajac stan drzewostanu morwy sprowadzono i rozdzielono pomiedzy producentow surowca - jajeczka jedwabnika w ilosci 5oo gr.

W wyniku rozdzialu jajeczek przeprowadzona hodowla winna byla dac:

ca 1ooo garncy surowca (oprzedow jedw.).

Dotychczas jednak na podstawie meldunkow z terenu, hodowla jedw. dala:

pow.	Brodnicki	3oo garncy
"	inowroclawki	1oo "
"	bydgoski	12o "
"	wloclawski	3oo "
	Razem	82o garncy oprzedow.

Z innych terenow narazie brak danych.

Nalezy zaznaczyc, ze z powodow podanych nizej, hodowla jedw. nie byla wogole przeprowadzona przez niektorych producentow. Wina tego lezy glownie po stronie samych producentow, mianowicie: w nieudolnym zaradzeniu w wypadkach nieprzewidzianych, zbagatelizowanie, plynacych tak dla Panstwa, jakotez i osobistych korzysci z akcji hodowli jedwabnikow, przez co zmarnowali dostarczony im material w postaci jajeczek jedw.

Nastepna przyczyna lezy w braku fachowych instruktorow jedw. w terenie, ktorzy w czasie biegu sezonu hodowli, objezdzaliby teren, lustrujac go i odwiedzajac producentow; dawaliby wskazowki i rady w wypadkach nieprzewidzianych przeszkod, niepowodzen, lub niezdecydowania hodowcow, jak to mialo miejsce w Bydgoszczy.

W wykonaniu III-go punktu programu inspektorat nawiazal bezposrednia lacznosc i przez Pow. Biura Rolne z calym szeregiem instytucyj i organizacyj gospodarczych, oraz z gromadami. Wszedzie obudzila duze zainteresowanie hodowla jedwabnikow, i powodem czego sa zlozone zapotrzebowania na biez. jesienny sezon na sadzonki morw narazie w ilosci 100.000 sztuk, oraz prosby o przeprowadzenie fachowych kursow w ciagu zimy w gminach i gromadach.

Poniewaz rozne instytucje i rolnictwa w przewazajacej wiekszosci odczuwa brak gotowki, a docenia interes panstwa i dobro kraju oraz korzysci, plynace z powstania i rozwoju nowej galezi przemyslu, jaka jest przemysl jedwabny, chcialoby juz w biez. roku obsadzac swoje tereny morwa i prosi o dostarczenie sadzonek na krotkoterminowy kredyt.

Wydział Oświaty i Szkolnictwa Rolniczego

Pomorska Izba Rolnicza po przystąpieniu do organizacji Izby ze względu na brak wyraźnych wytycznych, czy szkolnictwo i oświata rolnicza będą, czy też nie przez izby prowadzone, Wydziału Szkolnictwa jako takiego nie zorganizowała.

Stanowisko takie Izby zostało umocnione tym, że w Woj. Urzędzie Ziemskim został powołany do życia Wydział wzgl. inspektorat Szkolnictwa Rolniczego i Oświaty Rolniczej a w niedługim czasie i przy okręgu szkolnym w Toruniu został powołany do czynności wizytator szkolnictwa rolniczego.

Tym niemniej, stojąc na stanowisku, że szkolnictwo i oświata rolnicza stanowią zagadnienie pierwszorzędnego znaczenia, zwłaszcza dzisiaj przy dokonanej przebudowie ustroju rolnego. Izba Rolnicza na własną odpowiedzialność postanowiła wszędzie, gdzie można, ruszyć tą sprawę z martwego punktu.

Do wojny Izba Rolnicza z własnego budżetu utrzymywała 10 szkół męskich typu dwuzimowego - z nauką 11 -miesięczna- o raz 2 szkoły żeńskie w Kowalewie i w Rumji Zagórzu, Szkoły żeńskie posiadały własne gospodarstwa, szkół zaś męskich własne gospodarstwo prowadziła tylko szkoła rolnicza w Pawłowie.

W liczbie tych szkół męskich była i szkoła w Starym Brześciu, która założona i prowadzona przez Wydział Powiatowy we Włocławku, stosownie do wniosku tegoż Wydziału, była przejęta do budżetu Izby.

W dziedzinie szkolnictwa poczyniono następujące:

1. uzyskano i zaangażowano w porozumieniu z W.U.Z. organizatora szkoły rolniczej w Pawłowie w osobie ob. Graduszewskiego. Po przybyciu na miejsce ob. Graduszewski stwierdził, że budynek szkolny zniszczony częściowo wskutek działań wojennych, a gospodarstwo i zabudowania zajęte są przez Czerwoną Armję, która wzbroniła dostępu do szkoły. Wobec tego uruchomić ani zabezpieczyć szkoły rolniczej w Pawłowie nie było możności, a ob. Graduszewski objął stanowisko kierownika Pow. Biura Rolnego w Chojnicach.

W mies. marcu zgłosił się do Izby Kierownik szkoły roln. w Starym Brzeńiu i oświadczył: majątek ruchomy szkoły w

znacznej części zachował się od zniszczenia, jak również i gospodarstwo szkolne, choć ogołocone z inwentarzy żywych i zajęte w chwili obecnej przez szpital koński Armii Czerwonej, jednak mogą być uruchomione i nawet młodzież dowiaduje się, czy mogłaby zapisywać się do szkoły. W związku z powyższym Izby Rolnicza poleciła ob. Starzyńskiemu skompletować personel nauczycielski, ogłosić zapisy i uruchomić szkołę, wypłacając na ten cel potrzebne kwoty pieniężne z tym, że w przyszłości jak sprawa zostanie przez Ministerstwo Rolnictwa rozstrzygnięta, a instytucja mająca się szkolnictwem zajmować ustalona, przeprowadzi się rozliczenie z wydatkowanych na ten cel pieniędzy.

W szkole obecnie pobiera naukę trzydziestukilku uczniów, a gospodarstwo szkolne, choć zajmowane dotąd przez armję czerwoną, jest całkowicie obsiane i obsadzone.

W celu uruchomienia powiatowych szkół rolniczych w powiecie inowrocławskim, Izba zaangażowała na propozycje W.U.Z. ob. Józefa Zaprawę, któremu polecone zostało zorganizowanie szkół powiatowych rolniczych na wydzielonych ośrodkach, jak również zagospodarowanie tych ośrodków. Ze względu jednak na to, że ośrodki te jeszcze nie zostały przekazane, a czynniki miarodajne w tym zakresie, jak Powiatowa Rada Narodowa, nie zostały jeszcze powołane do życia, ob. Zaprawa natknąwszy się na masę trudności, zrezygnował ze stanowiska organizatora tych szkół.

Izba Rolnicza doszedlszy do wniosku, że uruchomienie szkół powiatowych narazie jest b. trudne i po konferencji z Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego - zdecydowała się narazie restytuować szkoły rolnicze typu dwuzimowego w Inowrocławiu. W tym celu powierzyła tę funkcję przedwojennemu dyrektorowi tej szkoły ob. Hozakowskiemu, który rozpoczął przygotowania do uruchomienia szkoły. Przejściowo w szkole tej będą organizowane kursy rolnicze parotygodniowe i przeszkolenie personelu instruktorskiego. Również na podstawie wyniku tejże konferencji przystąpiono do zorganizowania szkoły rolniczej dwuzimowej w Świeciu, funkcje te powierzono przedwojennemu dyrektorowi tej szkoły ob. Jagle

Od połowy marca Izba przystąpiła do organizacji szkoły rolniczej żeńskiej w Kowalewie. Zaangażowana w tym celu organizatorka szkoły ob. Maria Peszlowa udała się do Kowalewa i stwierdziła, że wszystkie ruchomości szkoły zostały zniszczone przez okupanta, a budynki i gospodarstwo

szkolne pozostawione bez opieki. Natychmiast przystąpiono do przeprowadzenia niezbędnych remontów zabezpieczających gmach i budynki szkolne, urządzono warzywniki, dokonano obsiewu pól.

Szkoła żeńska w Kowalewie nie posiada żadnych inwentarzy żywych, potrzebne inwentarze do zasiewu pól wypożyczone były od sąsiadów za opłatą. Ziarno i sadzeniaki dostarczyła gmina m. Kowalewa, z sąsiednich gospodarstw, zwrot których zostanie uskuteczniony ze zbiorów tegorocznych.

W projekcie jest organizacja szkoły w Chełmży, Brodnicy i Bydgoszczy.

Kuratorium O.S.P. na cele uruchomienia szkół tego typu przyrzekło zasiłki miesięczne w ramach posiadanych budżetów i a conto takowych wypłaciło 38.500 zł z których Izba rozlicza się bezpośrednio z Kuratorium.

Akcja oświaty pozaszkolnej, jak kursy i przysposobienie rolnicze są w toku opracowania i we właściwym czasie w formie sprawozdania zostaną przedłożone Ministerstwu Rolnictwa i R.R.-

Wskutek opuszczenia przez Armję Czerwoną Pawłowa pow. Chojnice, pomimo ogromnego zniszczenia tego ośrodka Izba Rolnicza ponownie zaangażowała organizatora szkoły i prace nad przysposobieniem budynków szkolnych do wszczęcia nauki są w toku.

W międzyczasie dobrze zapowiadająca się organizacja szkoły żeńskiej w Kowalewie znów natrafiła na duże trudności: Armja Czerwona w czerwcu zajęła budynki szkolne i gospodarcze i zajmuje je do chwili obecnej tj 1/X br.pomimo tego gospodarstwo prowadzi się nadal i jeżeli szkoły nie można będzie uruchomić w listopadzie, to może da się je uruchomić od stycznia.

Gospodarstwo prowadzi się na zasadach samowystarczalności Izba Rolnicza spowodowała konferencję w Wojewódzkim Urzędzie Ziemskim celem omówienia kompetencji i zakresu działania Woj. Urzędu Ziemskiego, Izby Rolniczej i Kuratorium w dziedzinie Szkolnictwa Rolniczego i Oświaty.

Konferencja odbyła się 18 września i powołano do życia Wojewódzki Komitet Szkolnictwa i Oświaty Rolniczej, który odbywając perjodyczne posiedzenia ma uzgadniać poczynania na tym odcinku pracy.

Na razie sieć szkół rolniczych izbowych obejmie: szkoły 2 zimowe męskie w Inowrocławiu, Świeciu i Pawłowie, ewentualnie w Chełmży oraz szkołę żeńską w Kowalewie.

Powiatowe Biura Rolne

Pierwszym zadaniem Izby Rolniczej zaraz po przystąpieniu do wznowienia jej działalności na terenach wyzwolonego Pomorza było dążenie do nawiązania jak najściślejszej łączności ze społeczeństwem rolniczym i ugruntowanie swojej działalności bezpośrednio w poszczególnych gromadach. W tym celu zgodnie z poleceniem Min. Roln. I R.R. Izba zajęła się organizacją Powiatowych Biur Rolnych, których zadania dadzą się ująć następująco:

1) ewidencjonowanie wszystkich materiałów z terenu, służących za podstawę wyjściową do planowania prac.
2) dokonywanie wglądu w porozumieniu z Komisarzem Ziemskim i roztaczanie fachowej opieki nad wszystkimi gospodarstwami i to zarówno prywatnymi, jak i pozostającymi w administracji państwowej.
3) Staranie się o konieczne przydziały dla rolnictwa, a więc: materiałów pędnych, smarów, ziarna siewnego, maszyn i narzędzi rolniczych, nawozów sztucznych, niezbędnego żelaza itp. oraz dokonywanie celowego rozdziału tych środków produkcyjnych między zainteresowanych rolników.
4) Kierowanie całokształtem prac rolniczych we wszystkich gospodarstwach na odcinku podniesienia produkcji rolniczej na terenie powiatu, w oparciu o sharmonizowaną współpracę zarówno personelu fachowego, jak i przodowniczych kadr społecznych czyli ewidencjonowanie. zagospodarowanie i czuwanie nad podniesieniem produkcji we wszystkich gospodarstwach.
5) Organizowanie oświaty i wyrobienia społecznego w myśl wskazań M.R. i R.R. z dnia 5.2.1945.

To jest odcinek prac Izby w terenie a organem wykonawczym tych zadań są Pow. Biura Rolne, jak najściślej związane bezpośrednio z rolnikiem poprzez docieranie do zainteresowanych do najmniejszej komórki, tj. do gromady zorganizowanej, koła samopomocy i innych organizacyj rolniczych jak związki branżowe z zakresu produkcji i zbytu.

Zadaniem Centrali Izby Rolniczej jest planowanie i nadawanie ogólnego kierunku we wszystkich działach produkcji rolnej na terenie województwa zgodnie z planem ustalonym

przez Ministerstwo Rolnictwa i R.R. dla całego kraju oraz kierowanie i kontrolowanie prac biur powiatowych.

Natomiast nie dotyczą pow. Biur Rolnych i podległych im pracowników sprawy ogólno - administracyjne, jak kontyngenty itp., oraz sprawy reformy rolnej za wyjątkiem wypadków, gdy Urząd Ziemski zwróci się do Pow. Biura Rolniczeg o współdziałanie jego personelu pod względem pomocy fachowej.

Na tej podstawie w miesiącu kwietniu funkcjonowały Powiatowe Biura Rolne we wszystkich powiatach za wyjątkiem Rypina, gdzie ze względów technicznych Biuro zorganizowano w maju.

Jeszcze i dotąd wyczuwa się brak środków lokomocji oraz dostateczny zapas materiałów pędnych. co utrudnia działanie tych biur, a prace w terenie ciągle nie domagają. Pozatem brak jest ludzi: trudności powrotu z odległych miejscowości dawnych pracowników Izby jak również sił nowych, mających zaoferować swe prace w dziale odbudowy kraju, są bardzo uciążliwe a opustoszenie terenu z elementu ludzkiego, zwłaszcza fachowego, jest tak kolosalna, że jeszcze jakiś dłuższy czas będziemy to odczuwać.

Tym niemniej wysiłek Izby szedł w tym kierunku by obsługę terenu zorganizować i wyrażam przekonanie, że poszłoby to jeszcze sprawniej, gdyby była lokomocja do dyspozycji i możność szybkiego dotarcia do poszczególnych miejscowości. Że poczynania Izby były racjonalne na tym odcinku pracy, dowodem jest, zarządzenie Ministra Rolnictwa i R.R. Nr DR/III 1 z dnia 1 marca 1945, który właśnie taką organizację prac terenowych zaleca i tym samym posunięcia Izby w całej pełni akceptuje.

Z dniem 1.4. oficjalnie zostały odłączone od wojew. pomorskiego powiaty: Tczew, Starogard, Kościerzyna, Kartuzy i Morski, a teren tych powiatów włączony został do wojew. Gdańskiego. Pomorska Izba Rolnicza nie chcąc utrudniać prac nowopowstałej Izbie Rolniczej w Gdańsku przekazała te biura łącznie z całym personelem, lokalami i urządzeniem, Gdańskiej Izbie Rolniczej, przy czym rozrachunki z tego tytułu do dnia 1.10.br., nie zostały jeszcze uskutecznione, pomimo wielokrotnych pism w tej sprawie tut. Izby.

W tym czasie zostały przyłączone do tut. wojew. powiaty: złotowski i człuchowski z terenów zachodnich i Izba zajęła się zorganizowaniem biur rolnych w tych powiatach.

Ze względu na trudności techniczne, brak administracji na miejscu Biuro w Złotowie rozpoczęło swe czynności w połowie kwietnia, a Biuro w Człuchowie dopiero z dniem 1.7.br.-

Ze względu na konieczność ścisłej współpracy z organami administracji państwowej, w pierwszym rzędzie ze starostą i komisarzem ziemskim, następnie pełnomocnikami akcji siewnej i żniwnej itp. Pow. Biura Rolne mieszczą się przeważnie w gmachu starostwa lub komisarzy ziemskich, wyjątkowo w lokalach własnych, o ile szczupłość pomieszczenia starostwa nie pozwalała na to.

Na czele Powiatowego Biura Rolnego stoi Kierownik, któremu bezpośrednio podlegają wszyscy pracownicy Biura. Poza kierownikiem w skład Powiatowego Biura Rolnego wchodzą instruktorzy specjalni, jak:

instruktor organizacji wsi i gospodarstw
" produkcji roślinnej
" " zwierzęcej
" ogrodnictwa i warzywnictwa

instruktorka wiejskiego gospodarstwa kobiecego, oraz sekretarz Biura, który prowadzi kancelarię Powiatowego Biura Rolnego.

Kierownik Biura, stosownie do swoich zdolności i przygotowania, obejmuje jeden z referatów fachowych. Pożądane jest, by w miarę możności prowadził referat organizacji wsi i gospodarstw.

Ponadto w miarę nasilenia pewnych zagadnień na terenie powiatu, będą do Biura przydzieleni dodatkowo specjaliści z zakresu bądź to produkcji roślinnej, jak np. lekarstwa, roślin przemysłowych bądź też z zakresu produkcji zwierzęcej (drobiarstwo, jedwabnictwo. pszczelarstwo itp)

Ponadto zadaniem Kierownika Biura, poza prowadzeniem jednego ze specjalnych referatów, jak również kierownictwa ogólnego całego Biura, jest współpraca z organizacjami rolniczymi, z Samopomocą Chłopską, przemysłu i zbytu, oraz ogólne planowanie dojrzałych potrzeb na terenie powiatu w ścisłym porozumieniu z Powiatową Radą Narodową.

W celu kontaktu z gromadami, każdy powiat jest podzielony na rejony w ilości zależnej od wielkości powiatu, na czele których stoi i wykonuje wszelkie prace instruktor rejonowy.

Ze względu na zniszczenie wszelkich statystyk, Izba Rolnicza zmuszona była w początkach działalności Powiatowych Biur Rolnych powołać instruktorów gminnych w każdej gminie zbiorowej, by w jak najszybszym czasie zebrać cały materiał cyfrowy tak niezbędny do akcji siewnej, jak i wszelkich innych poczynań.

Wydatki związane z prowadzeniem Powiatowych Biur Rolnych, utrzymanie personelu fachowego, a więc pobory, świadczenia socjalne oraz koszty podróży pracowników P.B.R.-ów pokrywa Pomorska Izba Rolnicza. Wydatki zaś związane z utrzymaniem pomieszczeń i prowadzeniem kancelarii w zasadzie powinny pokrywać Powiatowe Rady Narodowe z własnego budżetu, jak również z tychże budżetów winny znaleźć pokrycie wydatki, związane z podniesieniem rolnictwa na terenie powiatu, jak np. dotacje na stacje kopulacyjne zwierząt gospodarskich, pomoc weterynaryjna itp., które dawniej mieściły się w paragrafach 10 działów budżetu samorządu powiatowego na " popieranie rolnictwa". Pod względem służbowym i fachowym pracownicy P.B.R. podlegają bezpośrednio Pomorskiej Izbie Rolniczej, jednak w miarę potrzeby współpracują ze Starostą Powiatowym, Komisarzem Ziemskim oraz Radami Narodowymi, wykonując różne projektowane prace wyłącznie z zakresu produkcji rolniczej, hodowlanej, organizacji rolnictwa, przetwórstwa, przemysłu rolniczego i organizacji zbytu, Personel P.B.R.ow nie może być używany do żadnych innych prac bez zezwolenia względnie porozumienia się z Pomorską Izbą Rolniczą.

W najbliższej przyszłości zostaną opracowane szczegółowe wytyczne odnośnie do kompetencji P.B.R.-ow, dot. zakresu organizacji wsi i gospodarstw, produkcji roślinnej, produkcji zwierzęcej, gospodarstwa domowego i podwórzowego, o ogrodnictwa, które to wytyczne opracują poszczególne wydziały Izby.

W chwili obecnej Pomorska Izba Rolnicza posiada 20 P.B.R-ow a mianowicie:

w Toruniu, Bydgoszczy, Brodnicy, Chełmnie, Lubawie, Świeciu, Włocławku, Chojnicach, Grudziądzu, Sępolnie, Tucholi, Wąbrzeźnie, Inowrocławiu, Szubinie, Wyrzysku, Lipnie, Nieszawie z siedzibą w Aleksandrowie, Rypinie oraz na terenach nowoprzyłączonych do województwa w Złotowie i Człuchowie.

W okresie sprawozdawczym w biurach tych pracuje na dzień dzisiejszy 2o kierowników P.B-R. 64 instruktorów powiat. różnych specjalności, 159 instruktorów gminnych oraz 21 sekretarzy i sił kancelaryjnych jak widać to z załączonej tabeli.

Powiatowe Biura Rolne w okresie sprawozdawczym dokonały
a) spisu według gromad i gmin powierzchni użytków rolnych powiatu;
b)przeprowadziły statystykę zasiewów ozimych,
c)sporządziły projekty i preliminarze obsiewów wiosennych dla roślin jarych, motylkowych, przemysłowych, okopowych i warzyw.
d)współdziałały z cukrowniami i przemysłem cukrowniczym w propagandzie i zawieraniu umów na plantacje buraka cukrowego,
e) przeprowadziły propagandę za koniecznością uprawy roślin przemysłowych (rzepaku, rzepiku, lnu i konopi),
f) sporządziły statystykę pogłowia zwierząt gospodarczych, zorganizowały związki pszczelarskie i ogrodnicze,
g) przeprowadziły statystykę wód i jezior dzikich i zarybionych,
h) przeprowadziły statystykę lasów
i) opracowały statystykę maszyn i narzędzi rolniczych
j) opracowały statystykę gospodarstw o powierzchni do 2 ha, do 25 ha 25-1oo ha i ponad 1oo ha.
k) opiniowały wnioski o kredyty.

W opracowaniu statystyka sadów,drzew owocujących, nie - owocujących, szklarni i warzywników.
W znacznej mierze dokonały odbioru a częściowo i przejęcia bydła dla powiatu od władz Armii Czerwonej.

Cały personel przez cały okres prowadził akcje siewną, żniwną od końca kwietnia współdziałając z czynnikami społecznymi, skierowanymi do tej akcji.

Przydzielał ziarno siewne, środki pędne,traktory,i nawozy sztuczne i inwentarz pociągowy do wykonania akcji siewnej zwłaszcza w gospodarstwach bez inwentarza lub opuszczonych.

Dokonał rejestracji i zabezpieczenia z magazynów nasion, interwenjował w przekazywaniu tych magazynów przez władze sowieckie na potrzeby rolnictwa.

Równocześnie z tym prowadzone było doradztwo, opieka fachowa

pomoc i wskazówki techniczne przy rozwiązywaniu wszystkich zagadnień wchodzących w zakres gospodarstwa rolnego i rozwiązywania trudności spowodowanych kompletną dewastacją i zniszczeniem gospodarstw rolnych wskutek działań wojennych.

Podkreślić należy, że personel oddawał się tej pracy z ogromnym wysiłkiem, przeznaczając dni wolne od pracy, jak święta i niedziele, na akcje w terenie, wykazując ogromne zrozumienie poczucia obywatelskiego i patriotycznego, biorąc dla przykładu osobisty udział w pracach żniwnych

Powyżej przedstawiony został zarys organizacji Powiatowych Biur Rolnych i ich ogólne zadania oraz wykonanie przedstawionych czynności przez sporządzanie materiałów statystycznych. W miarę tego, jak postępowała organizacja życia rolniczego i odbudowa zniszczonego rolnictwa oraz potrzeby polityki ogólno krajowej, Biura Rolne otrzymywały zlecenia organizacji takich zagadnień, jak:

1) organizację plantacji buraka cukrowego,
2) zasiew określonej ilości %% roślin oleistych;
3) zasiew ustalonego areału nasion traw;
4) organizacja zbioru dziko rosnących ziół leczniczych;
5) współdziałanie z organizacją wylęgów drobiu doszczętnie wyniszczonego przez przechodzące oddziały wojsk;
6) powołanie sieci korespondentów statystycznych;
7) zjednanie 5 - 11 gospodarstw do prowadzenia rachunkowości rolnej
8) rejestracja materiału hodowlanego i ochrona tegoż przed rekwizycjami
9) Licencja inwentarzy zarodowych i wyszukiwanie tego materiału;
10) przeprowadzono kwalifikację ziemiopłodów, uprzednio przeszedłszy kurs dwudniowy przeszkoleniowy
11) roztoczono specjalną opiekę nad repatriantami, pomagając im w organizacji i zagospodarowaniu w nowo-okupowanych osad, ułatwiając zaopatrzenie się inwentarza żywe, martwe dostarczając ziarna do siewu.
12) Otoczono opieką,doradztwem gospodarstwa pozostałe z przebudowy ustroju rolnego.
13) prowadzono na zlecenie Wojewódzkiego pełnomocnika akcję siewną wiosenną, żniwną i obecnie jesienną.
14) przydzielono motory i rozdzielono materiały pędne.

Powiatowe Biura Rolne - cyfrowe zestawienie pracowników na dzień 1.X.45r

L.p.	Powia-towe Biuro Rolne	Kier.	Sek.	Instr. pow. raz.	z tego instruktorzy -specjaliści organ. gosp.	rolny	ho-dowl.	ogro-dnictw	psz. cz.	W.P.K.	żą karsk.	upr. włók.	Instruk. gminni	w tym rejo-nowi	Razem
1	Aleksa-ndrów-Niesz.	1	1	3		1	1	1					17		22
2	Brodnica	1	2	5		1	2	1		1			7		15
3	Bydgos-zcz	1	1	6	1	1	1		1	1	1		7		15
4	Chełmno	1	1	2			1			1ogr 1			13	1	17
5	Chojnice	1	1	2		1	1						8		12
6	Grudziądz	1	1	3		1	1			1			3		8
7	Inow-rocław	1	2	6		1	1	1	1	drób1		1	8		17
8	Lipno	1		4		1	1	1	1				8	1	13
9	Lubawa -Nowemiasto	1	1	3		2	1			1			6	6	11
10	Rypin	1	1	4		1		1	1	1			7		13
11	Sępolno	1	1	3		1			1	1			4		9
12	Swiecie	1	1	3	1		1	1					13		18
13	Szubin	1	1	3	1		1	1					10		15
14	Toruń	1	1	3		1	1			1			10	1	15
15	Tuchola	1	2	2		1	1						1		6
16	Wąbrzeźno	1	1	3		1	1			1			8		13
17	Włocławek	1	1	4		1	1	1		1			10		16
18	W yrzysk	1	1	3		1	1		1				10		15
19	Człuchów	1											4		5
20	Z ło tów	1	1	2		1	1						5		9
	R a z e m	20	21	64	3	16	18	8	6	11	1	1	15 9	9	264

Personel Biur Rolnych bierze czynny udział w życiu społeczno politycznym, wchodząc w skład Powiatowych Rad Narodowych, do Zarządu Samopomocy Chłopskiej organów Spółdzielni Rolniczych, rozmaitych Komisji, Komitetów Szkolnych, Komitetów Odbudowy Wsi. W sprawach politycznych również przyjmuje czynny udział, jednak w pracy zawodowej zachowuje apolityczność.

Jednym z bardzo absorbujących działań pracy Powiatowego Biura Rolnego jest doradztwo. To też codziennie przez Biura Rolne przewija się po kilkadziesiąt, a często i do stu osób z rozmaitymi potrzebami, których jest dużo.

Zagospodarowanie gospodarstw poniemieckich też nie mało absorbuje czasu ze względu na ciągłe zmiany tymczasowych zarządców, tym bardziej o ile zmienia ich element z repatriacji zupełnie nie obznajomiony z tutejszymi warunkami gospodarowania zwłaszcza w tym czasie, kiedy rolnictwo ma tyle trudności do pokonania.

Ustosunkowanie się Starostw i urzędów w powiatach z początku nie było zbyt przychylne do Powiatowych Biur Rolnych jako takich i do ich personelu.

Jednak z czasem, gdy Biura opracowały wszelkie cyfry, których nie było, gdy Biura wskutek związanie się z terenem i poznawszy bardzo dokładnie sytuację rolnictwa, jak również po zjednaniu pełnego zaufania i posłuchu terenu, stały się one niezbędnymi a Ob. Starostowie, Komisarze Ziemscy i wszelkie instancje nie tylko mają pełne uznanie dla ich pracy, ale uważają Biura i personel za swych doradców i wszelkie posunięcia i zarządzenia wpierw omawiają z Kierownikami Biur.

Wyniki akcji siewnej, żniwnej i obecnej jesiennej są przypisywane w znacznej mierze współpracy personelu tych Biur, czemu pełnomocnik Wojewódzki daje publiczny wyraz na odprawach Starostów i Urzędów Zespołowych, a co ostatnio miało miejsce na takiej odprawie 29.9.45r.

Plan pracy Powiatowych Biur Rolnych, jak również omawianie całokształtu prac Izby nastąpiło na odbytych trzech odprawach Kierowników Powiatowych Biur Rolnych. 12, 13 kwietnia, 22 czerwca, 14 i 15 września br.

Odprawy takie zwoływane okresowo przed ustaleniem planu akcji bieżącej mają głównie na celu przygotowanie Kierowników P.B.R., do zbliżającej się akcji, jako organizatorów takowej w terenie. Odprawy Starostów i Komisarzy Ziemskich odbywają się pod odprawach, a personâł Izby urabia odpowiednio opinję Starosów i przygotowuje potrzebne sprawozdanie.

Część personelu Biur w ilości 18-tu instruktorów została przeszkolona na Okręgu Cwiczebnym w Samostrzelu od 20.VIII - 11.IX.45r.

Pomimo ciężkich warunków w rolnictwie b. dobrze rozwija się dział pracy kobiecego gospodarstwa wiejskiego, organizując ją kolejno w poszczególnych powiatach w miarę budzących się zainteresowań, angażując w tym celu specjalne instruktorki, których nadzien 30.IX. pracuje 9.

Stwierdzić wypada, że pomimo najlepszych chęci i zapału kobiet wiejskich do zbiorowej pracy, cały szereg trudności gospodarczych, jak brak mężczyzn a w związku z tym konieczność wykonania upraw, siewów, sprzęt plonów przy braku inwentarza żywego i martwego, obawa przed ciągłymi rabunkami uniemożliwia oddanie się tej pracy ze spokojem.

Jednak w poszczególnych miejscowościach powstają samorzutnie nawet Koła Gospodyń Wiejskich, powołują zarządy i zbierają składki na założenie bibliotekі, apteczki lub podobne cele.

W okresie sprawozdawczym wykonano następujące prace:

przeprowadzono 2-3 kursy	gotowania	11
	pieczenia	1
	przetworów owocowych	8
	kroju	4
Założono i prowadzono pod stałą opieką instruktorek ogródków warzywnych		117
Przeprowadzono w nich pokazy pielęgnacji warzyw i krzewów owocowych		
Założono dziecińców z ilością dzieci 1147		20

Organizacja dziecińców napotykała duże trudności z powodu braku lokali. A tam gdzie lokale otrzymano były tak zanieczyszczone, że doprowadzenie do stanu użytkowości wymagało ogromnej pracy.

Akcja ta zresztą mało znana, dziś cieszy się dużym zrozumieniem, a społeczeństwo tam gdzie zapoznało się z nimi, pragnęłoby utrzymać dziecińce na stałe.

Zadaniem tych odpraw jest sprawozdanie z wykonanych czynności o omówienie planu pracy.

Izba Rolnicza nie przytrzymuje się sztywnego schematu obsady Biur Rolnych, natomiast specjalne działy obsadza w miarę dojrzewania potrzeb i przygotowania terenu do specjalnych zagadnień, jak pszczelnictwo, łąkarstwo, rośliny przemysłowe, praca wiejska kobiet, zielarstwo itp.

Praca instruktorek miesięcznię przeciętnie przedstawia się:-

praca w terenie	12 - 18 dn
na odprawach i zebraniach	3 - 5 "
w Biurze	5 - 12 "

Całość akcji prowadzi jedna inspektorka przy Izbie.

Ogromny utrudnieniem w pracach terenowych Izby Rolniczej, a Powiatowych Biur Rolnych specjalnie jest brak lokomocji, brak bezpieczeństwa dostatecznego i płynność zespołu instruktorskiego. Od paru tygodni zaledwie usprawniona lokalna sieć kolejowa pozwóli poruszać się swobodniej po terenie, jednak kolej nie umożliwia docierania swobodnego do każdej gromady, a właśnie o kontakt z gromadą najbardziej zależeć musi w pracy terenowej.

Jak duże trudności napotykał personel terenowy w swych pracach niech świadczy kilka cyfr:

odebrano w czasie podróży służbowych 57 rowerów
1 konia z bryczką i uprzężą
6 zegarków
1 płaszcz
2 teczki

a nawet bieliznę, pościel i odzież.

Drugą przeszkodą t.j. płynność personelu z powodu b.niskiego uposażenia, uniemożliwiającego nietylko dokupna zdzieranego obuwia i odzieży, co przy ciągłej pieszej cyrkulacji lub czepiania się przygodnych ciężarówek i furmanek bardzo je niszczy, ale nawet zmuszające do głodowania szczególnie w podróżach przy tak wysokich kosztach utrzymania.

To też poprawa warunków bytu i zaopatrzenie w środki lokomocj choćby rowery z przydziału umożliwiłoby utrzymanie tej kategorii cennych pracowników, którzy z powodzeniem mogą spełni swą rolę tylko po zapoznaniu się z terenem, ludźmi ich potrzebami i zdobyciem ich zaufania przez dłuższy czas. Niestet po uskutecznieniu tego, kiedy już praca daje wyniki odchodzą a przychodzą nowi ludzie i znów od początku wszystko się zaczyna.

Biura Powiatowe odbywają odprawy z instruktorami gminnymi 2 razy miesięcznie regularnie oraz w miarę potrzeby specjalne.

5) Wydział Organizacji Wsi i Gospodarstw

Wydział wznowił swą działalność w końcu maja rb.

W 2o Biurach powiatowychn na etacie instruktorów organizacji gospodarstw jest zatrudnionych tylko 3-ch instruktorów powiatowych i to b. słabo przygotowanych.

Zaangażowani zostali pomimo to, gdyż wogóle jest zupełny brak wykwalifikowanych sił instruktorskich, a tym bardziej na stanowiska tak słabo płatne.

O przystąpieniu do właściwej działalności Wydziału nie mogło być mowy, gdyż w pierwszym rzędzie zatrudniono cały personel instruktorski, powiatowy i gminny akcją siewną i wiosenną, akcję żniwną i akcję siewną jesienną.

Kierownik Wydziału sprawował kontrolę nad wykonaniem tych akcji, a w akcji żniwnej od 15/7 do 15/8 był rejonowym pełnomocnikiem akcji żniwnej na 6 powiatów północnych.

W 3 - tygodniowym kursie dla instruktorów org. gospodarstw dla 4 - ch województw zachodnich w Samostrzelu odbyło przeszkolenie 19 instruktorów powiatowych i gminnych.

Kierwonik Wydziału brał udział w kursie w Samostrzelu wykładając:

1) Wstęp do organizacji gospodarstw
2) Zasady i metody organizacji wsi
3) Zasady racjonalnej zabudowy wsi

Kierownik Wydz. dokonał lustracji P.B.R., w związku z akcją żniwną: w Wyrzysku, Grudziądzu, Wąbrzeźnie i Toruniu.

Wydział prowadzi kontrolę nad sprawozdawczością P.B.R. w dziale:

Akcji żniwnej
Akcji Siewnej Jesiennej
Pracy traktorów
Rozprowadzenie nasion kwalifikowanych

Do Wydziału należą również sprawy spowodowane przez Wojska i w tych sprawach Kierownik Wydz. interwenjuje u Władz.

Należy zaznaczyć, że Wydział ten jest w stadium organizacji, a zakres jego pracy będzie wybitnie rozszerzony. W Wydziale tym skoncentrowane zostaną wszystkie prace związane z organizacją gospodarczą wsi, które prowadzą poszczególni instruktorzy specjaliści pracujący w Powiatowych Biurach Rolnych i na terenie gmin- instruktorzy gminni względnie rejonowi. Wydział ten obejmować będzie inspektorat organizacji gospodarstw, wiejskiego gospodarstwa kobiecego, współpracy z organizacjami rolniczymi oraz kontroli Powiatowych Biur Rolnych.

Jak już wspomniano cały prawie aparat Izby tak inspektorski jak i instruktorski w bieżącym roku zatrudniony był w wiosennej akcji siewnej, następnie w akcji żniwnej, a obecnie w akcji siewnej jesiennej. Okres zimowy Izba zużyje na przeszkolenie instruktorów, którzy już zaznajomili się z warunkami rolniczymi Pomorza i przystąpi do planowej pracy i na tym odcinku. Będzie to Wydział podstawowy do terenowych prac Izby i w należytym ujęciu jego planów i z tym związanej metody działania Izba wiąże duże nadzieje.

6) <u>Wydział Ekonomiczny</u>

<u>Okres organizacyjny</u>

We wstępnym okresie organizacyjnym, obejmującym czas luty-kwiecień br. Wydział Ekonomiczny współdziałał przy organizacji biura Izby Rolniczej, w dziale ogólno - administracyjnym. Było to nieodzowną koniecznością z uwagi na szczupły bardzo w tym okresie personel pracowniczy Izby oraz na ogromne trudności, jakie napotykało na każdym kroku załatwienie spraw nawet najdrobniejszych a jednak koniecznych, przy ówczesnej całkowitej dezorganizacji życia gospodarczego i równoczesnym montowaniu aparatu administracyjnego i samorządowego. Załatwienie takich spraw, jak n.p. uzyskanie pieczęci urzędowej albo oszklenie gmachu Pomorskiej Izby Rolniczej, w którym dosłownie zastano ani jednej całej szyby wymagało poważnych zabiegów i licznych wędrówek od urzędu do urzędu aby uzyskać potrzebne materiały, a następnie fachowych pracowników. Spraw takich w tym okresie organizacyjnym było bardzo dużo.

W wydziale Ekonomicznym były zgrupowane i są opracowywane zagadnienia, które są wymienione jako szczegółowe zadania izb rolniczych w artykułach 9 i 11 rozporządzenia Prezydenta R.P. z dn. 22 marca 1928r a mianowicie:

a) opracowywanie opinji w sprawach dotyczących rolnictwa, w szczególności zaś opinje o projektach ustaw i rozporządzeń z zakresu rolnictwa oraz innych dziedzin mających znaczenie dla rolnictwa,
b) opracowywanie sprawozdań dla Ministerstwa Rolnictwa i R.R. o stanie rolnictwa w okręgach izb rolniczych,
c) zbieranie danych statystycznych dotyczących rolnictwa,
d) współdziałanie w organizacji zbytu produktów rolnych oraz przy ustalaniu cen tych produktów, a w szczególności na giełdach i targach,
e) współdziałanie w zaspakajaniu potrzeb rolnictwa w zakresie kredytu.
f) współdziałanie w organizowaniu ubezpieczeń w rolnictwie.

Wobec niezmienionej organizacji biurowej, opracowywanie wyliczonych powyżej zagadnień należy również i obecnie do zakresu czynności Wydziału Ekonomicznego.

Nieukończone prace organizacyjne i niekompletny aparat biurowy oraz wyjątkowo trudne warunki ekonomiczne w jakich obecnie rolnictwo się znajduje, sprawiły, że nie wszystkie z wymienionych powyżej zagadnień stały się aktualne.

Zagadnienie ogólne polityki rolniczo - gospodarczej!

Przejście nawałnicy wojennej przez wszystkie zakątki ziem polskich pozostawiło po sobie wiele głębokich ran - na Pomorzu w porównaniu do województw na wschodzie i południu może cięższych, a w każdym razie świeższych i nie zabliźnionych. Zniszczone wsie, częściowo spalone budynki, zdewastowane pozostałe inwentarze martwe, gospodarstwa ogołocone w dużej mierze z pozostawionych przez okupanta zapasów, ogromne braki przede wszystkim w sile pociągowej, zdewastowane i wywiezione również inne inwentarze żywe, jak bydło, trzoda chlewna i owce, nieodpowiednio przygotowane prace na roli, a przede wszystkim brak koniecznych sił roboczych - oto obraz wsi pomorskiej w obecnej chwili. W tym wyjątkowo trudnym okresie nastąpiła całkowita przebudowa ustroju społecznego na wsi przez przeprowadzenie reformy rolnej na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944r. Rozpoczęte prace nad wykonaniem reformy bezpośrednio po ustąpieniu okupantów i wyjątkowo rychłe ukończenie ich jeszcze przed ostatecznym rozgromnieniem potęgi militarnej Niemiec pozostawiło z natury rzeczy w tej tak doniosłej dziedzinie nowego ustroju rolnego wiele kwestii organizacyjnie nie wykończonych i nie powiązanych, a nawet pozostawionych całkowicie na uboczu w nawale wyjątkowo pilnych niecierpiących zwłoki prac natury polityczno - gospodarczej, administracyjnej i ściśle ekonomicznej.

Równocześnie zachodziła niecierpiąca zwłoki potrzeba zajęcia się akcją siewów wiosennych, a bezpośrednio potym współpraca przy organizowaniu akcji żniwnej.

Również w dziedzinie finansowej zapanowały początkowo poważne perturbacje.

Wprowadzenie złotego jako waluty obiegowej przy naogół bardzo nikłych zasobach obiegowych pieniędzy niemieckich wśród ludności polskiej oraz przy ustalonej relacji zamiany marki niemieckiej na złotego w stosunku 1 zł za 2 marki niemieckie i ograniczeniu wymiany po 250 zł na osobę, zredukowało środki obiegowe do minimum.

Zmiana ustroju gospodarczego przez wprowadzenie wolnego obrotu handlowego spowodowała, że ceny na rynku wolnym podniosły się w stosunku do cen dawniejszych do niebywałej wysokości całkowicie nieprzystępnej dla ludności miejscowej, przyczym utrzymany został jednocześnie system kartkowy na produkty żywnościowe, oraz system kontyngentowy po cenach urzędowych. Równolegle z głębokimi zmianami ustrojowymi wsi

pomorskiej oraz całkowitym zniszczeniem bujnie rozwiniętego przed wojną życia organizacyjnego rolnictwa pomorskiego nastąpiły zasadnicze zmiany w strukturze organizacyjnej rolnictwa.

Przy badaniu i wystąpieniach Izby w zakresie wyłaniających się różnorodnych zagadnień na tle powyżej scharakteryzowanej sytuacji rolniczo - gospodarczej był przyciągany do współpracy Wydział Ekonomiczny. W obszernym memoriale do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych przedstawiony został stan gospodarczy rolnictwa pomorskiego ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych potrzeb Pomorskich z sformułowaniem wniosków i postulatów tak z dziedziny produkcji roślinnej i zwierzęcej, jak również z dziedziny finansowo - kredytowej i organizacji rolnictwa pomorskiego.

Na żądanie Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych Wydział Ekonomiczny przesłał swoje uwagi do nadesłanego Izbie Rolniczej projektu dekretu o podatku rolniczym. Również na żądanie Ministerstwa Rolnictwa Wydział Ekonomiczny przedstawił zapotrzebowanie rolnictwa pomorskiego w zakresie maszyn i narzędzi rolniczych, żelaza i wyrobów żelaznych.

Wydział Ekonomiczny podjął również działalność informacyjną w przejawach życia gospodarczego wsi pomorskiej, przesyłając miesięczne sprawozdania do zainteresowanych instytucji gospodarczych, bankowych i innych. Zamierzone wznowienie wydawnictwa "Kłosów" ułatwi i umożliwi rozszerzenie tej działalności informacyjnej i dotrze do szerszych warstw rolniczych.

Na czoło najbardziej aktualnych zagadnień, opracowywanych przez Wydział Ekonomiczny wysunęły się sprawy, dotyczące statystyki rolnej. Zebrane i opracowane szczegółowo przed wojną materiały dot. statystyki rolnej na Pomorzu z różnych działów produkcji rolnej oraz kompletny zbiór wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego i innych organizacyj został przez okupantów całkowicie zniszczony. Ponieważ dane statystyczne stanowią niezbędny podstawowy materiał dla opracowywania bieżących zagadnień oraz sprawozdań o położeniu poszczególnych działów produkcji rolnej, Wydział Ekonomiczny poświęcił szczególną uwagę w kierunku uzyskania wydawnictw z tej dziedziny tak z czasów przedwojennych, jak również wydawnictw niemieckich, opublikowanych podczas wojny a informujących o stanie rolnictwa pomorskiego podczas wojny.

Pozytywny wynik tych zabiegów był ten, że uzyskany materiał mógł być zużyty dla własnych opracowań, jak również można było zaspokoić żądania wyrażone pod tym względem przez inne wydziały Izby.

Równocześnie rozpisane zostały ankiety i opracowywane nadchodzące formularze statystyczne, dot. zasiewów wiosennych. Równie ważna była sprawa stwierdzenia statystycznego stanu pogłowia inwentarzy żywych, w szczególności koni i bydła. Uzyskane wyniki dały materiał zaledwie ogólnie orientacyjny wobec nieustabilizowania pogłowia inwentarzy w poszczególnych gospodarstwach oraz trudności komunikacyjnych.

Po ustaleniu granic Woj. Pomorskiego rozpoczęte zostały badania statystyczne nad strukturą gospodarczą obecnego Pomorza. W tej dziedzinie rozpisane zostały ankiety i w miarę nadchodzących odpowiedzi opracowywana jest statystyka dot. ogólnej powierzchni użytków rolnych, ilości gospodarstw rolnych oraz gospodarstw nowopowstałych z parcelacji, jak również inwentarzy.

Zapoczątkowana akcja kredytowa dla rolnictwa wymaga ścisłego współdziałania Wydziału Ekonomicznego w tej tak ważnej dziedzinie, szczególnie aktualnej dla rolnictwa pomorskiego wobec ogromnego zniszczenia gospodarstw rolnych przez działania wojenne i wobec wyjątkowych trudności finansowych w jakich gospodarstwa te się znajdują.

Podobnie jak wszelkie materiały aktowe przedwojenne Izby Rolniczej, została również całkowicie zniszczona biblioteka Izby przez okupanta niemieckiego, która liczyła przed wojną przeszło 3300 tomów z różnych dziedzin fachowo - rolniczych.

Wydział Ekonomiczny zajął się zbieraniem wydawnictw fachowo-rolniczych, pozostałych z mienia poniemieckiego. Zapoczątkowany księgozbiór zasilony został pozatym dotacjami wydawnictw polskich i w obecnej chwili biblioteka liczy przeszło 900 tomów.

Opracowane zostały katalogi alfabetyczne i systemem kartkowym. W ten sposób Izba Rolnicza posiada obecnie pewien zasob wydawnictw fachowych, stanowiących dużą pomoc dla pracowników Izby.

Sprawy aprowizacyjne.

Dalszą ważną dziedziną, która w okresie organizacyjnym jak również obecnie poza zakresem swej działalności zajmuje się Wydział Ekonomiczny są sprawy aprowizacyjne. Szczególnie

w pierwszym okresie wobec wspomnianej już całkowitej dezorganizacji życia gospodarczego i ogromnych trudności komunikacyjnych sprawy aprowizacyjne wysunęły się na czoło trosk życia codziennego przede wszystkim z tego powodu, że przydziały na utrzymywany nadal system kartkowy były całkowicie niewystarczające. Przez ten okres czasu przydziały w Toruniu ograniczały się do wydawania 1000 gr chleba na osobę i tydzień. Rozatym zachodziła konieczność udzielania pomocy nowoprzyjmowanych pracownikom w formalnościach dla uzyskania różnych poświadczeń i przydziałów, starania się o uzyskanie najkonieczniejszych artykułów żywnościowych z innych źródeł - jednym słowem zorganizowanie samopomocy koleżeńskiej w łonie utworzonego Związku Zawodowego Pracowników P.I.R.- Prace organizacyjne zostały zgrupowane w Wydziale Ekonomicznym, który również i nadal ten dział pracy prowadzi.

7) Wydział Rachunkowości Rolnej

Posiadając wieloletnie doświadczenie w pracach z zakresu rachunkowości rolnej i ekonomiki wiejskiej na Pomorzu z jednej, oraz mając na oku zmienione warunki ekonomiczne na skutek przebudowy ustroju rolnego z drugiej strony, Pomorska Izba Rolnicza w tym dziale usług na rzecz rolnictwa, stawia sobie za cel:

I Krzewienie i pogłębianie idei rachunkowości wśród drobnego rolnictwa w ogólności a w nowopowstałych warsztatach rolnych w szczególności - drogą popularnych pogadanek i lotnych kursów oraz praktycznego prowadzenia zapisków przez gospodarstwa przykładowe dla tych celów przez Izbę Rolniczą zjednane, rozmieszczone w poszczególnych okręgach ekonomicznych, klimatycznych, glebowych itp.

II. Prowadzenie względnie kontrola rachunkowości w gospodarstwach nie podlegających reformie rolnej (z kategorii obszaru do 100 ha oraz gospodarstw gmin wyznaniowych), za zwrotem Izbie kosztów własnych z tym, że w kraju istniałby ustawowy obowiązek prowadzenia rachunkowości w warsztatach większych niż 40 ha użytków rolnych.

III Gromadzenie i szeregowanie materiału cyfrowego i wyników z ksiąg gospodarskich i zamknięć rachunkowych rocznych dla celów statystyczno- porównawczych i badawczych z dziedziny opłacalności, spożycia, kosztów produkcji itp.- tak dla celów praktycznych indywidualnych, jak też dla celów ogólnych i szacunkowych, oraz współpraca z Państwowym Instytutem Naukowym, Oddziałem Rachunkowości i Kontroli Wojew. Urzędu Ziemskiego, oraz Związkiem Samopomocy Chłopskiej.

IV. Współpraca z władzami skarbowymi z zakresu wymiaru dochodu względnie obrotu, opracowywanie regionalnych i ew. ogólnych projektów norm orientacyjnych itp., rzeczoznawstwo fachowe z zakresu rachunkowości i ekonomiki rolnej wobec Sądów Państwowych. Sądów Rozjemczych itd.

V. Propaganda i wydawnictwo: opracowywanie popularnych instrukcji i wzorów do rachunkowości gospodarstw nie objętych stałą opieką w tej dziedzinie, urządzanie fachowych pogadanek w Kółkach Zw. Samopomocy Chłopskiej - pogadanek radiowych itd., itd., oraz fachowe współdziałanie na polu oświaty pozaszkolnej na wsi.

Podejmując wznowienie prac Wydziału Rachunkowości Rolnej i Ekonomiki Gospodarstw, Pomorska Izba Rolnicza nie może nie podkreślić, że Wydział będzie mógł owocnie kroczyć po linii wytkniętej o tak szerokiej skali zainteresowań, szczególnie w zakresie zadań streszczonych w p.p. II i III i IV jeżeli:

a) w gospodarstwach nie objętych reformą rolną o powierzchni już od 40 ha użytków rolnych zostanie przez Władze Państwowe wprowadzony obowiązek prowadzenia przynajmniej uproszczonej rachunkowości w/g wzorów przez Izby Rolnicze ustalonych, przy czym jest wskazane ujednolicenie tych wzorów dla całego kraju;
b) zadania wymienione w II p. niniejszego będą przez aparat fachowy Izb Rolniczych spełniane a nie przez osoby postronne lub przedsiębiorstwa prywatne.

Zastrzeżenia streszczone pod p.p.a) i b), Pomorska Izba Rolnicza przytacza będąc nauczona doświadczeniem nabytym przed wojną, mianowicie: brak ustawowego obowiązku prowadzenia ksiąg w gospodarstwach rolnych, często uniemożliwia Izbom osiągnięcie zamierzonego celu lub nałożonych obowiązków z dziedziny badań lub dociekań porównawczo - statystycznych a to z braku wiarogodnego oraz dostatecznego i wszechstronnego materiału cyfrowego, na czym cierpi tak cel bliższy, t.j. interes indywidualny poszczególnych warsztatów rolnych, jak też cel dalszy, interes zbiorowy rolnictwa. Również te same względy przemawiają przeciw postronnemu czynnikowi, mającemu na względzie przede wszystkim własny interes fiskalny, czynnikowi o kwalifikacyjach wyłącznie z zakresu samej techniki buchalteryjnej i przeważnie nie rolniczej. Już przed wojną czynione przez Pomorską Izbę Rolniczą próby posługiwania się w niektórych wypadkach prywatnymi przedsiębiorstwami rachunkowości nie przyniosły pożądanych wyników, a niejednokrotnie działały hamująco lub wręcz uniemożliwiały zamierzoną lub zapoczątkowaną pracę z zakresu badań czyto statystyczno - porównawczych, czy to kosztów produkcji, czy też potrzebę opracowania danych do niecierpiących zwłoki ankiet rządowych.

Pragnąc być dobrze zrozumianą, Pomorska Izba Rolnicza zaznacza dobitnie, że wypowiadając się jak wyżej, nie jest powodowana nieprzychylnym stanowiskiem wobec inicjatywy prywatnej, lecz ma na względzie przede wszystkim

dobro sprawy, dobro tak interesu indywidualnego warsztatów rolnych jak też interesu zbiorowego rolnictwa. Nadto, a może nawet przede wszystkim podkreślić należy, że praca Wydziału Rachunkowości Rolnej Izb Rolniczych w niczym nie koliduje z działalnością, wzgl. kompetencją Oddziałów Rachunkowości i Kontroli Wojewódzkich Urzędów Ziemskich - przeciwnie twierdzić należy, że oba te czynniki-Państwowy i Samorządu Rolniczego niewątpliwie będą się wzajemnie mogły uzupełniać i tym samym spełnić swoje właściwe zadanie i osiągnąć zamierzony cel.

Przechodząc do właściwego sprawozdania za okres sprawozdawczy, nie sposób nie nadmienić, że stan przejściowy jaki wytworzył się w swych skutach po okupacji niemieckiej siłą rzeczy ograniczył prace Wydziału do czynności jak poniżej.
Pierwszą czynnością Wydziału była próba zabezpieczenia po okupantach urządzenia i zapasów b. rejonowych urzędowych biur rachunkowości rolniczej w Toruniu, Grudziądzu, Brodnicy, Bydgoszczy, Tczewie, Chojnicach, Inowrocławiu i Włocławku. Odpowiednie dochodzenia nie dały zadawalniających wyników, ponieważ za wyjątkiem Torunia, w dwuch wypadkach (Brodnica i Grudziądz okazało się, że lokale uległy zburzeniu w czasie działań wojennych, w dwuch wypadkach (Inowrocław i Włocławek zabezpieczono tylko minimalną ocalałą część sprzętów, w jednym wypadku (Bydgoszcz) dostęp narazie jest wykluczony ponieważ lokal jest zajęty przez Wojska Radzieckie, w Chojnicach żadnych śladów po biurze nie zdołano odnaleść. Brak meldunku z Tczewa.

Następnie dokonano rejestracji byłych pracowników narodowości polskiej wspomnianych wyżej b. rejonowych biurach rachunkowości rolniczej. Na około 25o osób zatrudnionych w czasie okupacji w tych biurach, dotąd zarejestrowało się 34 osoby w tym tylko nikły odsetek sił fachowych (większość płci żeńskiej), reszta to element początkujący lub pomocniczy.

Izba narazie zatrudnia 3 osoby z grona b. pracowników Wydziału z przed wojny, w tym jedna siła z kategorji stałych i 2 kontraktowe.

W czasie sprawozdawczym, siły kontraktowe Wydziału

Przejściowo użyto do uporządkowania gmachu, biur,

biblioteki Izby, uporządkowywania, rejestracji i tłumaczenia z niemieckiego druków i rejestrów gospodarczych itd.

Realizując częściowo jedno z zadań wymienionych na wstępie niniejszego sprawozdania, nawiązano kontakt z Wydziałem Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich Państw. Instytutu Naukowego, przy czym ustalono, że Wydział Izby w roku gospod. 1945/46 będzie między innymi prowadzić w około 5o gospodarstwach małych rachunkowość dla celów badawczych tegoż Instytutu. W tym celu w terenie, przy pomocy Powiatowych Biur Rolnych, względnie instruktorów gminnych prowadzona była akcja zjednywania gospodarzy małorolnych do prowadzenia zapisków rachunkowych. Dotąd tylko częściowo zorganizowano już rachunkowość w spomnian-ch gospodarstwach, przy czym akcja ta obecnie jest w toku z tym, że w m. październiku zostanie zakończona. Omawiane prace siłą rzeczy nie mogły być prowadzone sprężyście i w czas jeżeli się zważy konieczność stosowania hierarchji prac w terenie, mianowicie pierwszeństwo w akcjach: parcelacyjnej, siewnej, żniwnej, przyjmowaniu inwentarzy itp.

Prócz tego, prowadzi się w terenie szczegółową rejestrację gospodarstw nie objętych reformą rolną z kategorii obszarów do 1oo ha jako predystynowanych do przyszłej akcji prowadzenia rachunkowości i statystyki rolnej.

Wreszcie rozpoczęto opracowywanie praktycznego wzoru i instrukcji do rachunkowości dla drobnych gospodarstw rolnych, a także poddano rewizji i uzupełnieniu wzory rachunkowości dla gospodarstw rolnych do 1oo ha.

Na zakończenie nie sposób nie wymienić te piętrzące się trudności, jakie jeszcze pewien czas będą stały na drodze do podjęcia pełnych zadań Wydziału. Do hamujących wpywów na rozwój prac Wydziału należy zaliczyć między innymi: nie uregulowane sprawy środków lokomocji lub zupełny nieraz ich brak, brak fachowego personelu, szczególnie wyszkolonego do prac w terenie, nie uregulowane warunki ekonomiczne w kraju,brak i katastrofalna drożyzna papieru potrzebnego na niezbędne księgi i regestry gospodarcze itd itd.

Uwagi końcowe

Pomorska Izba Rolnicza w Toruniu oddając swe pierwsze sprawozdanie z działalności Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Województwie Pomorskiemu jako organom nadzorczym, i Prezesowi Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego pozwala sobie zaznaczyć, że starała się wszelkimi sposobami powierzone jej funkcje z mocy statutu i rozporządzenia wykonać według najlepszej woli i umienia, mając stale na oku podstawową gałąź produkcji krajowej - rolnictwo. Bezwzględnie można było wiele więcej wykonać, można było niejedną jeszcze rzecz uchronić od zniszczenia, niestety warunki przyfrontowe, ciągłe przemarsze wojsk, przepędy bydła itp. warunki utrudniały jej w wysokim stopniu działanie. Brak ludzi, środków lokomocji, rożnych czynników produkcji, jak koni, traktorow, w wystarczającej ilości materiałow pędnych i węgla, stała wędrowka inwentarzy użytkowych z gospodarstwa do gospodarstwa, a nawet z powiatow do powiatow nie wpłynęły korzystnie na rozwinięcie pełnej działalności. Do tego dodać należy ciągłą zmianę pracowników, z ktorych wielu nie znało terenu, niskie wynagrodzenie pracowników, stanowiły także poważną przyczynę, że nie wszystko i nie wszędzie zdołano rozwiązać pomyślnie.

Tym niemniej należy stwierdzić, że w warunkach stałej fluktuacji stosunków, niskiego poziomu bezpieczeństwa, pracownicy Izby pracujący w zakresie organizacji rolnictwa pomorskiego dali z siebie wiele, aby zabezpieczyć obsiewy wiosenne, zebrać plony, a obecnie znow wykazać swą żywotność przy organizacji zasiewow jesiennych i dokonaniu wykopkow.

Izba żywi to przekonanie, że każdy, kto dotknął się jej działalności stwierdzić musi, że gdyby nie Izba i nie jej pracownicy sprawy rolnictwa wyglądałyby o wiele gorzej. Wszędzie tam, gdzie chodziło o sprawy i zagadnienia rolnicze Izba służyła swą pomocą, co stwierdzi napewno i Wojewódzki Urząd Ziemski i Pełnomocnik Akcji Siewnej i Żniwnej, również i ob. Starostowie zapewne nie uchylą się od pozytywnego wyrażenia swej opinii odnośnie działania Izby i jej ekspozytur Powiatowych Biur Rolnych.

Izba zdaje sobie z tego sprawę, że tu i ówdzie mogła popełnić błędy, większe lub mniejsze, można jej wytknąć rożne niedociągnięcia, jednak oceniając jej działalność Izba prosi

brać zawsze pod uwagę ciężkie warunki każdej pracy na tere-
nie województwa, i że w krytyce jejdziałalności to przede
wszystkim wziąć należy pod uwagę.

W każdym razie należy stwierdzić, że warunki gospodarcze
Pomorza coraz bardziej się stabilizują, że rolnictwo mimo
wielu przeciwności kroczy na czele innych warstw społecz-
nych wykonywując swe obowiązki, że zebrało plony, pragnie
jak najwięcej obsiać i uprawić roli na rok przyszły, a w
załatwianiu trosk jego codziennych pomaga mu Pomorska Izba
Rolnicza.

Izba wiele sobie obiecuje po stworzeniu Komisji Planowania
przy Prezydium Wojewodzkiej Rady Narodowej względnie Ob.Wo-
jewodzie, w której zasiądą wszystkie czynniki pracujące
w organizacji rolnictwa, a mające na celu podniesienie
oswiaty i produkcji rolniczej Pomorza. Przygotowany tam
plan pracy, opracowany w wykonczonych szczegółach, pozwoli
na okreslenie idei gospodarczej Pomorza, jego kierunkow
produkcji tak rolniczych jak i przemysłowych, przy czym
każdy z zasiadających tam czynników nie będzie mogł uchy-
lic się od powierzonego mu zadania wykonania scisle okre-
slonej pracy. Sprawa to bardzo pilna, ktorej podjęcie musi
nastąpic możliwie natychmiast i natychmiast musi być reali-
zowane w mysl hasła: "dobro Rzeczypospolitej, najwyższym
prawem".

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA w TORUNIU

Biblioteka Główna UMK
300045462658

Biblioteka Główna UMK
300045462658